

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

(No 20,
2 / 2019)

Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ- Ιούλιος 2019
Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος
στις μικρές επιχειρήσεις
(0-49 άτομα προσωπικό οι οποίες αποτελούν το 99,6% των ελληνικών
επιχειρήσεων)

Αθήνα, Αύγουστος 2019

ΜΙΚΡΗ ΕΠΙΒΡΑΔΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟ Α ΕΞΑΜΗΝΟ ΤΟΥ 2019 ΜΕ ΥΨΗΛΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

- ΘΕΤΙΚΕΣ ΟΙ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ
- ΥΠΕΡΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΕΛΛΕΙΨΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΑΝΑΣΧΕΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Η εξαμηνιαία έρευνα οικονομικού κλίματος στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, η 22η κατά σειρά, αποτυπώνει σε ένα βαθμό δυο σημαντικές εξελίξεις: α) την κατάσταση των επιχειρήσεων σχεδόν ένα χρόνο μετά από την ολοκλήρωση των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας και β) τις προσδοκίες που έχει δημιουργήσει η πρόσφατη αλλαγή της διακυβέρνησης της χώρας ύστερα από τις εθνικές εκλογές της 7ης Ιουλίου 2019.

Α) Η κατάσταση των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων μετά την έξοδο της ελληνικής οικονομίας από τα μνημόνια

Στις τέσσερις προηγούμενες έρευνες κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ είχε αρχίσει να καταγράφεται μια βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, που ωστόσο οφειλόταν περισσότερο στην ενίσχυση των τάσεων σταθεροποίησης των βασικών δεικτών των ερευνών κλίματος και λιγότερο στην ενίσχυση των δεικτών βελτίωσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Εξαίρεση

αποτελέσσε η προηγούμενη έρευνα (Φεβρουάριος 2019) όπου καταγράφηκε σημαντική αύξηση των δεικτών βελτίωσης με αντίστοιχη μείωση των δεικτών επιδείνωσης για το Β εξάμηνο του 2018, αποτυπώνοντας τις θετικές συνέπειες της εξόδου της ελληνικής οικονομίας από τα μνημόνια.

Ωστόσο η τάση αυτή δεν συνεχίστηκε και για το Α εξάμηνο του 2019 όπου καταγράφεται μια επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας ενισχύοντας εκ νέου την υπόθεση της σταθεροποίησης έναντι της ανάκαμψης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο αυτό, ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος των ΜμΕ του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ συνεχίζει να αυξάνεται περαιτέρω, με χαμηλότερη όμως ένταση. Διαμορφώνεται στις 61,9 μονάδες (ιστορικό υψηλό δεκαετίας), έναντι 58,8 μονάδων τον Ιανουάριο του 2019 και 53 μονάδων τον Ιούλιο του 2018.

Η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας των ΜμΕ για το Α εξάμηνο του 2019 γίνεται περισσότερο εμφανής εξετάζοντας τους επιμέρους δείκτες οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ. Ειδικότερα ο δείκτης κύκλου εργασιών

των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων μετά την σημαντική αύξηση που κατέγραψε το Β εξάμηνο του 2018 διαμορφώνεται στις 58,4 μονάδες έναντι 62,3 τον Ιανουάριο του 2019 και 51,8 τον Ιούλιο του 2018. Ανάλογοι είναι η εικόνα και στον δείκτη ζήτησης όπου διαμορφώνεται στις 61 μονάδες, έναντι 63,9 μονάδων τον Φεβρουάριο του 2019 και 54,2 μονάδων τον Ιούλιο του 2018.

Η επιβράδυνση που καταγράφεται στην έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ συμβαδίζει με τα στοιχεία που έχουν δημοσιευτεί από την ΕΛΣΤΑΤ. Ενδεικτικά αναφέρονται ο κύκλος εργασιών στην βιομηχανία, στο λιανικό και χονδρικό εμπόριο και στον τομέα της παροχής υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης όπου σημειώνεται πτώση στους κύκλους εργασιών των παραπάνω κλάδων. Συνάδει επίσης με την επιβράδυνση που καταγράφεται στο ΑΕΠ για το 1ο τρίμηνο του 2019 (ΕΛΣΤΑΤ) όπου, αν και παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 0,2% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και 1,3% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, υπολείπεται της αντίστοιχης αύξησης του 2018 σε σύγκριση με το 2017 (0,5% και 2,6% αντίστοιχα). Επιπλέον η συνολική καταναλωτική δαπάνη που θα μπορούσε να τροφοδοτήσει περαιτέρω την οικονομική δραστηριότητα ουσιαστικά δεν μεταβλήθηκε καταγράφοντας το 1ο τρίμηνο του 2019 μείωση κατά -0,1% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και αύξηση 0,1% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2018 (ΕΛΣΤΑΤ). Η διατήρηση της μάλιστα σε αυτό το επίπεδο οφείλεται στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 0,2%, που φαίνεται πως τροφοδοτήθηκε κυρίως από την αύξηση του κατώτατου μισθού, η οποία όμως εξανεμίζεται από την σημαντική μείωση κατά -5% της δημόσιας κατανάλωσης, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι για το πρωτογενές πλεόνασμα.

Όσον αφορά την ρευστότητα ο σχετικός δείκτης, παρά την βελτίωση που καταγράφει (53 μονάδες έναντι 51,4 το Φεβρουάριο του 2019) συνεχίζει να διατηρεί χαμηλές επιδόσεις σε σύγκριση με τους υπόλοιπους δείκτες, επιβεβαιώνοντας ότι η απουσία ή αδυναμία πρόσβασης σε χρηματοδότηση αποτελεί μόνιμο διαρθρωτικό χαρακτηριστικό της ελληνικής μικρής και πολύ μικρής επιχειρηματικότητας, και ως τέτοιο επηρεάζει τις προοπτικές ανάκαμψης ιδίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Άλλωστε σε ακόμη μια έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ είναι εμφανής η

απουσία τραπεζικής χρηματοδότησης ιδίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Αποτελεί πλέον διαχρονικό χαρακτηριστικό ότι 9 στις 10 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις δεν αναζητούν τραπεζική χρηματοδότηση ενώ από τις λίγες επιχειρήσεις που απευθύνονται προς τις τράπεζες τελικά μόνο οι μισές χρηματοδοτούνται.

Ως προς την επενδυτική δραστηριότητα τα στοιχεία του Α εξαμήνου του 2019 είναι ελαφρώς καλύτερα σε σχέση με εκείνα του Β εξαμήνου του 2018. Συγκεκριμένα το 14,9% των ερωτώμενων δήλωσαν ότι αύξησαν την επενδυτική τους δραστηριότητα (13% το Β εξάμηνο του 2018) γεγονός που συμβαδίζει με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ όπου ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου για το 1ο τρίμηνο του 2019 εμφανίζεται αυξημένος σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο.

Ωστόσο η απουσία χρηματοδότησης όπως ήδη προαναφέρθηκε σε συνδυασμό με την υπερφορολόγηση και την απουσία κινήτρων καθιστούν τις επενδύσεις αυτές περιορισμένης κλίμακας. Αυτό προκύπτει από το εύρημα ότι οι 9 στις 10 επιχειρήσεις (88,5%) χρηματοδοτούν τις επενδύσεις τους με ίδια κεφάλαια ενώ μόλις το 4,1% τις χρηματοδοτεί μέσω τραπεζικού δανεισμού. Η δυσκολία του χρηματοπιστωτικού τομέα να χρηματοδοτήσει την πραγματική οικονομία έχει εξελιχθεί σε ένα σοβαρό διαρθρωτικό πρόβλημα που σε συνδυασμό με την υπερφορολόγηση και την υπερχρέωση καθλώνει τις προοπτικές ανάπτυξης.

Η θεσμοθέτηση από την προηγούμενη κυβέρνηση και η αναμενόμενη δημιουργία και λειτουργία από την υφιστάμενη κυβέρνηση της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας εφόσον θα επικεντρώνεται στις ανάγκες των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων παρέχοντας τόσο κεφαλαία για την πραγματοποίηση επενδύσεων, όσο και κεφάλαια για την καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων, όπως δάνεια μικροχρηματοδότησης ή ακόμα και υπηρεσίες factoring (ιδίως προεξόφλησης τιμολογίων) μπορεί να απελευθερώσει παραγωγικές δυνάμεις με έντονο αναπτυξιακό αποτύπωμα.

Και σε αυτήν την έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ τα προβλήματα και οι προοπτικές των επιχειρήσεων δεν χαρακτηρίζονται από ομοιογένεια. Διατηρείται ο ιδιότυπος οικονομικός δυισμός μεταξύ των επιχειρήσεων ανάλογα με το μέγεθος

και την ηλικία τους, όπως έχει αναλυθεί στις προηγούμενες έρευνες οικονομικού κλίματος. Σε αυτήν ωστόσο την έρευνα αναδύεται και μια νέα μορφή οικονομικού δυισμού με κλαδική διάσταση. Εκείνο, δηλαδή, που αποτυπώνεται πολύ έντονα και για πρώτη φορά είναι η σημαντική βελτίωση των δεικτών του κλάδου της μεταποίησης κατά περίπου 10 μονάδες έναντι των κλάδων του εμπορίου και των υπηρεσιών. Η βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας των μεταποιητικών επιχειρήσεων υποστηρίζεται και από το εύρημα ότι κατά μ.ο. αξιοποιούν το 60,7% του παραγωγικού τους δυναμικού, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο σε σχέση με το 2017 που ήταν στο 51,3%. Η βελτίωση της μεταποιητικής δραστηριότητας αναμφίβολα αποτελεί ένα από τα θετικά στοιχεία της έρευνας κλίματος. Το επόμενο ωστόσο διάστημα θα φανεί εάν τα στοιχεία αυτά είναι συγκριτικά ή αποτελούν τα πρώτα σημάδια μετασχηματισμού των επιχειρήσεων του μεταποιητικού κλάδου και αναγωγής του σε ατμομηχανή της ανάπτυξης.

B) Οι προσδοκίες / προβλέψεις των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων μετά από τις εκλογές της 7ης Ιουλίου

Οι προσδοκίες σχετικά με την πορεία των επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο καταγράφουν ιστορικό υψηλό δεκαετίας. Μάλιστα για πρώτη φορά στις έρευνες κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ τόσο ο γενικός δείκτης για την οικονομική κατάσταση το επόμενο εξάμηνο όσο και οι επιμέρους δείκτες προσδοκιών του κύκλου εργασιών, της ζήτησης, της ρευστότητας, των παραγγελιών και της απασχόλησης υπερτερούν των δεικτών επιδείνωσης. Το 31% των επιχειρήσεων αναμένει βελτίωση (έναντι 26,4% τον Ιανουάριο 2019 και 17,5% τον Ιούλιο 2018), το 38,5% καμία μεταβολή (έναντι 38,2% τον Ιανουάριο 2019 και 36,8% τον Ιούλιο 2018), ενώ μόλις το 16,6% των επιχειρήσεων αναμένει επιδείνωση (έναντι 29,3% τον Ιανουάριο του 2019 και 37,6% τον Ιούλιο του 2018).

Ως προς τις επενδυτικές προβλέψεις για το επόμενο εξάμηνο η έρευνα καταγράφει το μεγαλύτερο ποσοστό πρόθεσης αύξησης των επενδύσεων των ερευνών οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ καθώς το 15,4% των επιχειρήσεων δηλώνει πως θα πραγματοποιήσει επενδύσεις το επόμενο διάστημα.

Εάν τα στοιχεία αυτά επιβεβαιωθούν και σε συνδυασμό με την θετική ψυχολογία που έχει δημιουργηθεί από την μείωση της φορολογίας και τις πρόσφατες ασφαλιστικές και φορολογικές ρυθμίσεις, πιθανόν να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις επίτευξης του στόχου του πρωτογενούς πλεονάσματος για το 2019. Ωστόσο αυτό εξαρτάται από την πορεία του τουρισμού, όσο και από τις εξελίξεις στο πεδίο των διεθνών οικονομικών ανταγωνισμών και των γεωπολιτικών κινδύνων.

Τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, που πραγματοποιήθηκε από την εταιρεία MARC AE σε πανελλαδικό δείγμα 806 πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων (0-49 άτομα προσωπικό) στο διάστημα 15-23 Ιουλίου 2019, έχουν ως εξής:

A. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ / ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

1. Μετά τη σημαντική βελτίωση που καταγράφηκε στο Β εξάμηνο του 2018, ιδίως στους επιμέρους δείκτες της έρευνας οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, η αποτίμηση του Α' εξαμήνου του 2019 ενισχύει κυρίως την υπόθεση της σταθεροποίησης έναντι της σταδιακής ανάκαμψης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Παρά ωστόσο την επιβράδυνση που καταγράφεται, ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος ενισχύεται περαιτέρω, αν και με χαμηλότερη ένταση, σημειώνοντας ιστορικό υψηλό δεκαετίας. Ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ διαμορφώνεται στις 61,9 μονάδες (έναντι 58,8 μονάδων τον Ιανουάριο του 2019 και 53 μονάδων των Ιουλίου του 2018) συγκλίνοντας περαιτέρω με τον δείκτη του Ευρωπαϊκού Βαρόμετρου για τις ΜΜΕ της SME United (76,6). Το χάσμα ωστόσο με τις Ευρωπαϊκές ΜμΕ παραμένει μεγάλο, παρόλο που η διαφορά μεταξύ Βορρά και περιφέρειας της ΕΕ έχει μειωθεί σημαντικά.
2. Εξακολουθεί να παρατηρείται πτώση των αρνητικών δεικτών και εδραίωση της σταθεροποίησης στις ελληνικές μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Ωστόσο μετά από τις 4 προηγούμενες έρευνες όπου

καταγράφηκε κυρίως άνοδος των δεικτών σταθεροποίησης και βελτίωσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, σε αυτήν την έρευνα παρατηρείται μια επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας για το Α εξάμηνο του 2019 με ενίσχυση κυρίως των δεικτών σταθεροποίησης και πτώση των δεικτών βελτίωσης.

3. Οι μεταποιητικές επιχειρήσεις παρουσιάζουν τις καλύτερες επιδόσεις, σε σχέση με το εμπόριο και τις υπηρεσίες, όπου καταγράφεται μια υστέρηση της τάξεως περίπου των 10 μονάδων σε σύγκριση με την μεταποίηση στον κύκλο εργασιών, την ζήτηση, τις παραγγελίες και την ρευστότητα. Ανάλογη είναι και η εικόνα σε σχέση με την ηλικία και το μέγεθος των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν μέσα στην κρίση αλλά και οι μεγαλύτερες με βάση τον τζίρο και τον αριθμό εργαζομένων παρουσιάζουν καλύτερες επιδόσεις σε σύγκριση με τις παλαιότερες επιχειρήσεις, τις επιχειρήσεις με τζίρο έως 50.000 € και εκείνες χωρίς προσωπικό.
4. Οι προσδοκίες σχετικά με την πορεία των επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο καταγράφουν ιστορικό υψηλό δεκαετίας. Μάλιστα για πρώτη φορά στις έρευνες κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ οι δείκτες βελτίωσης τόσο για την γενική οικονομική κατάσταση του επόμενου εξαμήνου, όσο και οι επιμέρους του κύκλου εργασιών, της ζήτησης, της ρευστότητας, των παραγγελιών και της απασχόλησης υπερτερούν των δεικτών επιδείνωσης. Συγκεκριμένα το 31% των επιχειρήσεων αναμένει βελτίωση (έναντι 26,4% τον Ιανουάριο 2019 και 17,5% τον Ιούλιο 2018), το 38,5% καμία μεταβολή (έναντι 38,2% τον Ιανουάριο 2019 και 36,8% τον Ιούλιο 2018), ενώ μόλις το 16,6% των επιχειρήσεων αναμένει επιδείνωση (έναντι 29,3% τον Ιανουάριο του 2019 και 37,6% τον Ιούλιο του 2018). Περισσότερο απαισιόδοξες είναι οι μικρότερες με βάση τον κύκλο εργασιών και τον αριθμό εργαζομένων επιχειρήσεις.

B. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ – ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

B.1 ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ - ΖΗΤΗΣΗ - ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ

1. Ο δείκτης κύκλου εργασιών των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων μετά την σημαντική αύξηση που κατέγραψε το Β εξάμηνο του 2018 παρουσιάζει επιβράδυνση. Διαμορφώνεται στις 58,4 μονάδες έναντι 62,3 τον Ιανουάριο του 2019 και 51,8 τον Ιούλιο του 2018. Η επιβράδυνση που καταγράφεται στην έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ συμβαδίζει και με τα στοιχεία που έχουν δημοσιευτεί από την ΕΛΣΤΑΤ σχετικά με τον κύκλο εργασιών στην βιομηχανία, στο λιανικό και χονδρικό εμπόριο και στον τομέα της παροχής υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης όπου καταγράφεται πτώση των κύκλων εργασιών στους παραπάνω κλάδους. Επιπλέον για το 1ο τρίμηνο του 2019 το ΑΕΠ¹ αν και παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 0,2% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και 1,3% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, υπολείπεται των αντίστοιχων αυξήσεων του 2018 σε σύγκριση με το 2017 (0,5% και 2,6% αντίστοιχα). Επίσης η καταναλωτική δαπάνη που θα μπορούσε να τροφοδοτήσει περαιτέρω την ανάπτυξη ουσιαστικά δεν μεταβλήθηκε καταγράφοντας το 1ο τρίμηνο του 2019 μείωση κατά -0,1% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και αύξηση 0,1% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2018.
2. Το 37,3% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι ο τζίρος παρέμεινε αμετάβλητος και το 20,2% βελτίωση, έναντι του 40,9% που δηλώνει επιδείνωση. Το εμπόριο, οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό και με τζίρο έως 50.000 € παρουσιάζουν τις υψηλότερες απώλειες αφού σχεδόν 1 στις 2 δήλωσε μείωση του κύκλου εργασιών του (46,2%, 47,6% και 47% αντίστοιχα).
3. Από την άλλη πλευρά, οι μεταποιητικές επιχειρήσεις και εκείνες με μεγαλύτερο κύκλο εργασιών (πάνω από 300.000€) και μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων (πάνω από 5 άτομα) παρουσιάζουν σημαντικά

¹ Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί – 1ο τρίμηνο 2019/1ο τρίμηνο 2018

- καλύτερες επιδόσεις καθώς σχεδόν 3 στις 10 κατέγραψαν αύξηση του τζίρου τους το προηγούμενο εξάμηνο (28,2%, 30,6% και 30,3% αντίστοιχα).
4. Περίπου 4 στις 10 επιχειρήσεις δήλωσαν ετήσιο τζίρο (2018) έως 50.000€ (39,1%) (44,1% το 2017). Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων χωρίς προσωπικό (69,1%) εμπίπτει σε αυτή την κατηγορία καθώς και οι μισές επιχειρήσεις του τομέα των Υπηρεσιών (50,1%). Το 17,7% δηλώνει τζίρο από 50-100.000€ (17,6% το 2017), το 18,4% από 100 έως 300.000€ (15,5% το 2017), ενώ σχεδόν 1 στις 5 επιχειρήσεις δήλωσαν ετήσιο τζίρο μεγαλύτερο των 300.000€ (18,2%) έναντι 14,9% το 2017.
  5. Ως προς το δείκτη κερδοφορίας για το 2018, το 20,1% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είχε κέρδη κάτω των 5.000€ (19,1% το 2017), ενώ το 15,1% κατέγραψε ζημίες ή μηδενικό κέρδος (13,8% το 2017). Η πλειονότητα των επιχειρήσεων (28,6%) δηλώνει ότι τα φορολογητέα κέρδη είναι μεταξύ 5.000 και 20.000 (25,4% το 2017), ενώ το 13,4% άνω των 20.000€ (13,2% το 2017).
  6. Όσον αφορά του δείκτες ζήτησης και παραγγελιών το 21,5% και 17,7% αντίστοιχα δήλωσε αύξηση, το 38,8% και 37,1% αντίστοιχα μείωση, ενώ το 39,1% και 41,9% αντίστοιχα δήλωσε πως η κατάσταση παρέμεινε αμετάβλητη.
  7. Οι προβλέψεις των επιχειρηματιών σχετικά με την μελλοντική πορεία του κύκλου εργασιών, της ζήτησης και των παραγγελιών παρουσιάζουν αξιοσημείωτη βελτίωση καθώς είναι η πρώτη φορά σε έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ που οι θετικές προσδοκίες υπερτερούν των αρνητικών. Ειδικότερα για τον κύκλο εργασιών 3 στις 10 επιχειρήσεις αναμένουν βελτίωση (30,8%), το 41,6% των ερωτηθέντων δεν αναμένει κάποια μεταβολή, ενώ μόλις το 17,4% αναμένει επιδείνωση. Αντίστοιχες είναι οι προσδοκίες που καταγράφονται για την ζήτηση και τις παραγγελίες. Το 30,8% και 27% αντίστοιχα αναμένει βελτίωση, το 40,7% και 43,8% αντίστοιχα καμία μεταβολή ενώ μόλις το 17,7% και 17,6% αντίστοιχα αναμένει μείωση.
  8. Σε γενικές γραμμές οι προσδοκίες των επιχειρήσεων ανεξαρτήτου μεγέθους ή/και ηλικίας παρουσιάζουν μια σχετική ομοιογένεια με τις θετικές προβλέψεις να υπερτερούν των αρνητικών για όλες σχεδόν τις κατηγορίες και στους 3 δείκτες που προαναφέρθηκαν. Είναι προφανές πως οι πρόσφατες εκλογές που οδήγησαν σε αλλαγή της κυβέρνησης έχουν δημιουργήσει ένα θετικό κλίμα αισιοδοξίας ότι η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας θα βελτιωθεί σημαντικά. Θα πρέπει όμως να επισημανθεί ότι ανάλογη συμπεριφορά, χαμηλότερης ωστόσο έντασης, είχε παρατηρηθεί και στην έρευνα οικονομικού κλίματος του Ιανουαρίου του 2015, όπου η τότε αλλαγή της κυβέρνησης είχε προκαλέσει υψηλές προσδοκίες για το μέλλον.

B.2 ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ - ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ - ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

1. Ο δείκτης ρευστότητας αν και βελτιωμένος συνεχίζει να καταγράφει χαμηλές επιδόσεις σε σύγκριση με τους υπόλοιπους δείκτες (53 μονάδες, που σημαίνει ότι περίπου 1 στις 2 επιχειρήσεις ενδέχεται να αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας) επιβεβαιώνοντας ότι η απουσία ή αδυναμία πρόσβασης σε χρηματοοικονομικά εργαλεία αποτελεί μόνιμο διαρθρωτικό χαρακτηριστικό της ελληνικής μικρής και πολύ μικρής επιχειρηματικότητας, και ως τέτοιο επηρεάζει τις προοπτικές ανάκαμψης ιδίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων.
2. Άλλωστε σε ακόμη μια έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ καταγράφεται η απουσία τραπεζικής χρηματοδότησης, ιδίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Αποτελεί πλέον διαχρονικό χαρακτηριστικό ότι 9 στις 10 (90,4%) μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις δεν αναζητούν τραπεζική χρηματοδότηση, ενώ από τις λίγες επιχειρήσεις που απευθύνονται προς τις τράπεζες τελικά μόνο οι μισές χρηματοδοτούνται. Αυτό είναι κάτι που θα πρέπει να προβληματίσει καθώς η δυσκολία του χρηματοπιστωτικού τομέα να χρηματοδοτήσει την πραγματική οικονομία έχει εξελιχθεί σε ένα σοβαρό διαρθρωτικό πρόβλημα που καθλώνει τις προοπτικές ανάπτυξης. Η θεσμοθέτηση από την προηγούμενη κυβέρνηση και η αναμενόμενη

- δημιουργία και λειτουργία από την σημερινή κυβέρνηση της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας που θα επικεντρώνεται στις ανάγκες των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, παρέχοντας τόσο κεφάλαια για την πραγματοποίηση επενδύσεων όσο και κεφάλαια για την καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων όπως δάνεια μικροχρηματοδότησης ή ακόμα και υπηρεσίες factoring (ιδίως προεξόφλησης τιμολογίων) μπορεί να απελευθερώσει παραγωγικές δυνάμεις με έντονο αναπτυξιακό αποτύπωμα.
3. Ειδικότερα για την ρευστότητα των επιχειρήσεων το Α εξάμηνο του 2019 το 14,6% δήλωσε ότι αυξήθηκε, το 37,8% ότι παρέμεινε αμετάβλητη, ενώ το 46,4% δήλωσε ότι μειώθηκε. Τα μεγαλύτερα προβλήματα ρευστότητας καταγράφονται στις πολύ μικρές με βάση τον τζίρο και τον αριθμό εργαζομένων επιχειρήσεις (για το 54,6% και το 51,1% αντίστοιχα η ρευστότητα μειώθηκε).
  4. Τις καλύτερες επιδόσεις στον δείκτη ρευστότητας καταγράφουν οι μεγαλύτερες με βάση τον τζίρο και τον αριθμό εργαζομένων επιχειρήσεις (20,4% αυξήθηκε και 40,1% αμετάβλητη, 23,7% αυξήθηκε και 34,9% αμετάβλητη αντίστοιχα). Ως προς τους κλάδους την καλύτερη επίδοση καταγράφει ο κλάδος της μεταποίησης (20% αυξήθηκε και 36,4% αμετάβλητη).
  5. Γενικά ο κλάδος της μεταποίησης παρουσιάζει καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με το εμπόριο και τις υπηρεσίες. Η βελτίωση των δεικτών της μεταποίησης δικαιολογούνται και από το εύρημα ότι κατά μέσο όρο οι μικρές μεταποιητικές επιχειρήσεις αξιοποιούν το 60,7% του παραγωγικού τους δυναμικού. Παρόλο που το ποσοστό αυτό υπολείπεται αρκετά από το να χαρακτηριστεί ως ικανοποιητικό, εντούτοις παρουσιάζει μια αύξηση της δραστηριότητας των μεταποιητικών επιχειρήσεων καθώς είναι αρκετά βελτιωμένη σε σχέση με το 2017 όπου σε αντίστοιχη ερώτηση οι μεταποιητικές επιχειρήσεις αξιοποιούσαν κατά μέσο όρο το 51,3% του παραγωγικού τους δυναμικού.
  6. Όσον αφορά τις προβλέψεις για την ρευστότητα, καταγράφεται μια εμφανής βελτίωση που προφανώς ένα σημαντικό μέρος αυτής οφείλεται στις θετικές προσδοκίες που έχει δημιουργήσει η αλλαγή της κυβέρνησης. Είναι μάλιστα η πρώτη φορά σε έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ οι θετικές προβλέψεις υπερτερούν των αρνητικών. Συγκεκριμένα το 28,4% των επιχειρήσεων δήλωσαν ότι η ρευστότητα το επόμενο εξάμηνο θα αυξηθεί, το 42,8% ότι θα παραμείνει αμετάβλητη, ενώ μόλις το 18,7% δήλωσε πως θα μειωθεί. Περισσότερο απαισιόδοξες εμφανίζονται οι επιχειρήσεις με τζίρο έως 50.000 € όπου αποτελεί και την μοναδική κατηγορία όπου οι θετικές προβλέψεις υστερούν των αρνητικών (21,3% θα αυξηθεί έναντι 24,8% που δήλωσε ότι θα μειωθεί).
  7. Ως προς την επενδυτική δραστηριότητα τα στοιχεία του Α εξαμήνου του 2019 είναι ελαφρώς καλύτερα σε σχέση με εκείνα του Β εξαμήνου του 2018 σε σχέση με τις επιχειρήσεις που πραγματοποίησαν επενδύσεις. Συγκεκριμένα το 14,9% των ερωτώμενων δήλωσαν ότι αύξησαν την επενδυτική τους δραστηριότητα (13% το Β εξάμηνο του 2018) γεγονός που συμβαδίζει και με τα επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ² όπου ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου για το 1ο τρίμηνο του 2019 εμφανίζεται αυξημένος σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Ωστόσο παρά την αύξηση που παρουσιάζουν οι επενδύσεις που πραγματοποιούν οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις στις 4 τελευταίες έρευνες κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ η επενδυτική δραστηριότητα κινείται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα.
  8. Εξετάζοντας σε μεγαλύτερο χρονικό βάθος τις επενδύσεις που πραγματοποίησαν οι ΜμΕ την τελευταία τριετία τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι σχεδόν 4 στις 10 επιχειρήσεις (36,6%) πραγματοποίησαν κάποια μορφής επένδυση. Αν και το ποσοστό αυτό φαίνεται αρκετά υψηλό θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μικρών και πολύ μικρών

2 Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί ΕΛΣΤΑΤ – 1ο τρίμηνο 2019

επιχειρήσεων, δηλαδή το 63%, δήλωσε πως δεν πραγματοποίησε καμία επένδυση την τελευταία τριετία.

9. Στα επιμέρους στοιχεία οι επιχειρήσεις που πραγματοποίησαν τις περισσότερες επενδύσεις ήταν οι μεγαλύτερες με βάση τον τζίρο (61,2%) και τον αριθμό εργαζομένων (63,8%).
10. Ως προς το είδος της επένδυσης από τις επιχειρήσεις που πραγματοποίησαν επενδύσεις το 37,2% πραγματοποίησε επενδύσεις για τεχνολογικό- ψηφιακό εξοπλισμό, το 37,2% για μηχανολογικό εξοπλισμό και το 25,6% για κτιριακές εγκαταστάσεις. Από τα ευρήματα φαίνεται ότι οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις καταβάλλουν προσπάθειες προσαρμογής στα νέα δεδομένα που δημιουργούν οι τεχνολογικές εξελίξεις. Ωστόσο η απουσία χρηματοδότησης όπως ήδη προαναφέρθηκε σε συνδυασμό με την υπερφορολόγηση και την απουσία κινήτρων καθιστούν τις επενδύσεις αυτές περιορισμένης κλίμακας. Αυτό τουλάχιστον προκύπτει από το εύρημα ότι οι 9 στις 10 επιχειρήσεις (88,5%) που πραγματοποίησαν επενδύσεις χρηματοδότησαν τις επενδύσεις αυτές με ίδια κεφάλαια. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι οι επιχειρήσεις που χρηματοδότησαν τις επενδύσεις τους μέσω τραπεζικού δανεισμού είναι λιγότερες από εκείνες που βρήκαν χρηματοδότηση μέσω ΕΣΠΑ (4,1% και 5,4% αντίστοιχα).
11. Ως προς τις επενδυτικές προβλέψεις για το επόμενο εξάμηνο η έρευνα καταγράφει το μεγαλύτερο ποσοστό πρόθεσης αύξησης των επενδύσεων των ερευνών οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ καθώς το 15,4% των επιχειρήσεων δηλώνει πως θα πραγματοποιήσει επενδύσεις το επόμενο διάστημα.
12. Τέλος, μειωμένο καταγράφεται το ποσοστό επί του τζίρου των ηλεκτρονικών συναλλαγών που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα κατά μέσο όρο το ποσοστό επί του τζίρου των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων που γίνονται μέσω ηλεκτρονικών συναλλαγών είναι στο 28,3%, έναντι 36,1% που είχε καταγραφεί στην περυσινή

έρευνα. Η αδυναμία του κράτους να παρέχει ένα ελάχιστο βαθμό προστασίας από κατασχέσεις δημιουργεί αντικίνητρο τακτικής χρησιμοποίησης των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής. Η θεσμοθέτηση του ηλεκτρονικού ακατάσχετου επαγγελματικού λογαριασμού, που θα εξασφαλίζει προστασία για τις πληρωμές εργαζομένων, προμηθευτών, ενοικίων και λοιπών λειτουργικών εξόδων, θα δημιουργήσει το κατάλληλο περιβάλλον για την εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης και τη βελτίωση των επιχειρηματικών πρακτικών στο πεδίο αυτό.

Γ. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Η σταδιακή αποκλιμάκωση της ανεργίας που αποτυπώνονται στα επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (17,2% - Μάιος 2019) καταγράφεται και στην αποτίμηση της έρευνας κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για την απασχόληση όπου οι επιχειρήσεις που προσέλαβαν προσωπικό είναι περισσότερες από εκείνες που απέλυσαν (9,9% έναντι 5,8%).
2. Οι προοπτικές για το επόμενο εξάμηνο καταγράφουν για πρώτη φορά σε σχετικό εξάμηνο έρευνας κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ θετικό ισοζύγιο καθώς οι επιχειρήσεις που δηλώνουν ότι θα προσλάβουν προσωπικό είναι περισσότερες από εκείνες που δηλώνουν πως θα απολύσουν (7,9% έναντι 7,7%).
3. Και σε αυτή την έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ επαληθεύονται τα ευρήματα των προηγούμενων ερευνών αλλά και επίσημων στοιχείων (Μηνιαία Δελτία ΕΡΓΑΝΗ) για την ύπαρξη υψηλού ποσοστού ευέλικτων μορφών απασχόλησης. Περίπου 4 στις 10 επιχειρήσεις που απασχολούν προσωπικό (38,5%) είναι με ευέλικτες μορφές απασχόλησης, ενώ περίπου 3 στις 10 από τις επιχειρήσεις που προτίθενται να προσλάβουν προσωπικό το επόμενο διάστημα δηλώνουν πως θα είναι με καθεστώς μερικής απασχόλησης.

Δ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ - ΟΦΕΙΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1. Υψηλό παραμένει το ποσοστό των επιχειρήσεων (35,2%) που έχει κάποιου είδους ληξιπρόθεσμη οφειλή προς το Δημόσιο και τις τράπεζες.
2. Σταθερά υψηλότερο είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων με καθυστερημένες οφειλές προς το πρώην ασφαλιστικό ταμείο των επαγγελματιών (22,1%). Το 21% των ερωτηθέντων έχει καθυστερημένες οφειλές προς την εφορία (21%), το 11,4% προς το πρώην ΙΚΑ και το 14,9% προς τις τράπεζες. Το 33,1% των επιχειρήσεων που έχουν κάποιου είδους ληξιπρόθεσμη οφειλή προς το Δημόσιο δήλωσε πως έχει ενταχθεί στις νέες ρυθμίσεις, το 27,9% δήλωσε πως έχει υπαχθεί σε άλλη ρύθμιση (πάγια), ενώ το 35,3% δήλωσε πως δεν έχει ρυθμίσει ακόμα τις οφειλές του.
3. Γενικά τα ευρήματα της έρευνας και ως προς τις οφειλές των επιχειρήσεων παρουσιάζουν τα καλύτερα στοιχεία από τότε που ξεκίνησε το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ να μετρά συστηματικά τις οφειλές των επιχειρήσεων. Είναι προφανές πως οι πρόσφατες ασφαλιστικές και φορολογικές ρυθμίσεις που θεσμοθετήθηκαν από την προηγούμενη κυβέρνηση και βελτιώθηκαν κυρίως ως προς τα φορολογικά από την υφιστάμενη έχουν σημαντική συμβολή στην βελτίωση που καταγράφεται.
4. Αυτό γίνεται περισσότερο εμφανές από τις προβλέψεις των επιχειρήσεων ως προς τις υποχρεώσεις τους. Συγκεκριμένα το 80,4% των ερωτηθέντων δηλώνει πως θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις φορολογικές του υποχρεώσεις, έναντι μόλις 12,5% που δηλώνει πως δεν θα μπορέσει. Αντίστοιχα είναι και τα ποσοστά των επιχειρήσεων σχετικά με την πρόβλεψη ανταπόκρισης στις ασφαλιστικές υποχρεώσεις (80,4% και 12,9% αντίστοιχα).
5. Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι το 14,4% των επιχειρήσεων έχει ταυτόχρονα και ασφαλιστικές και φορολογικές οφειλές. Δεδομένου ότι όπως τουλάχιστον έχει τονίσει η κυβέρνηση οι υφιστάμενες ευνοϊκές ασφαλιστικές και φορολογικές ρυθμίσεις θα είναι οι τελευταίες θα πρέπει να επαναπροσδιοριστούν οι πάγιες ρυθμίσεις ώστε να ανταποκρίνονται περισσότερο στην πραγματικότητα. Άλλωστε τα συνολικά ληξιπρόθεσμα χρέη νοικοκυριών και επιχειρήσεων προς την εφορία, τα ασφαλιστικά ταμεία και τις τράπεζες που υπερβαίνουν τα 230 δισ. € (104 δισ. στην εφορία, 32 δισ. στο ΚΕΑΟ και 96 δισ. € στις τράπεζες), και παραμένουν σε εξαιρετικά υψηλά επίπεδα, είναι αποτέλεσμα κυρίως της πολιτικής εσωτερικής υποτίμησης, δηλαδή της μείωσης των εισοδημάτων χωρίς αντίστοιχη μείωση των φορολογικών ή/και δανειακών υποχρεώσεων και θα πρέπει να αντιμετωπιστούν στην βάση αυτής της παραδοχής. Ότι δηλαδή η εκτίναξη του ιδιωτικού χρέους ήταν αποτέλεσμα κυρίως αδυναμίας πληρωμής μέσα σε ένα ιδιαίτερα περιοριστικό οικονομικό περιβάλλον.
6. Περίπου 3 στις 10 επιχειρήσεις (28,7%) έχουν δάνεια προς τράπεζες. Από αυτές 1 στις 2 περίπου (51,1%) έχει καθυστερημένες οφειλές, ένας δηλαδή σταθερά υψηλός αριθμός επιχειρήσεων.
7. Το 8,9% των ερωτηθέντων ή περίπου 74.000 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις δηλώνουν ότι έχουν βρεθεί αντιμέτωπες το προηγούμενο εξάμηνο με κατάσχεση/ ή δέσμευση λογαριασμών για οφειλές.
8. Μειωμένες καταγράφονται οι οφειλές των επιχειρήσεων προς τον ιδιωτικό τομέα, καθώς εκείνοι που δηλώνουν ότι καθυστερούν να καταβάλλουν οφειλές σε προμηθευτές, σε ενοίκια και στις πρώην ΔΕΚΟ είναι αντίστοιχα στο 16,1%, 12% και 17%. Παρόλο που τα ποσοστά είναι μειωμένα σε σχέση με όλες τις προηγούμενες έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ παραμένουν σημαντικά υψηλά που σε ένα βαθμό αντανακλά την περιορισμένη πρόσβαση ιδίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων σε κεφάλαια και πιστώσεις.
9. Τα μεγαλύτερα προβλήματα υπερχρέωσης αντιμετωπίζουν κυρίως οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό και εκείνες με τζίρο έως 50.000 €, δηλαδή οι μικρότερες επιχειρήσεις.είναι αντίστοιχα στο 17,2%, 15,4% και

13,6%. Η έκθεση στο χρέος ιδιωτών παραμένει μια σημαντική απειλή για την πορεία ανάκαμψης της οικονομίας και αντανakλά την περιορισμένη πρόσβαση σε κεφάλαια και πιστώσεις.

Ε. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

1. Παρά την επιβράδυνση στην οικονομική δραστηριότητα που καταγράφεται για το Α εξάμηνο του 2019 το θετικό ισοζύγιο εγγραφών – διαγραφών επιχειρήσεων συνεχίζεται για πέμπτο συνεχόμενο εξάμηνο. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΓΕΜΗ το ισοζύγιο εγγραφών – διαγραφών επιχειρήσεων για το Α' εξάμηνο του 2019 ήταν θετικό κατά 11.126 επιχειρήσεις.
2. Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται και από τα ευρήματα της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ όπου ο δείκτης βιωσιμότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων βρίσκεται στις 91 μονάδες, αυξημένος κατά 3 σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2009 (88) και αυξημένος κατά 25 μονάδες σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2012 (66) όπου οι επιχειρήσεις που έκλειναν ήταν πολλαπλάσιες σε σχέση με εκείνες που άνοιγαν. Ωστόσο, αν και αρκετά μειωμένος, βρισκόμενος μάλιστα στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων 9 ετών ,

ο δείκτης ανασφάλειας και φόβου για την πορεία της επιχείρησης διατηρεί υψηλές τιμές. Το 24,1% των επιχειρήσεων θεωρεί αρκετά και πολύ πιθανό να κλείσει το επόμενο διάστημα (έναντι 34 % του προηγούμενου εξαμήνου και 31,4% της αντίστοιχης έρευνας του Ιουλίου του 2018).

3. Οι υψηλές φορολογικές επιβαρύνσεις, η χαμηλή ζήτηση, η έλλειψη ρευστότητας και χρηματοδότησης θεωρούνται ως τα σημαντικότερα εμπόδια για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας.
4. Η μείωση της φορολογίας και του ΦΠΑ αποτελούν κατά συντριπτικό ποσοστό (73,8%) το σημαντικότερο εμπόδιο στην επιχειρηματική τους δραστηριότητα.

ΣΤ. ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Ελαφρά αυξημένος είναι ο αριθμός των επαγγελματιών σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή έρευνα που δήλωσαν ότι θα κάνουν διακοπές. Συγκεκριμένα το 42,2% (34,9% το 2018) δήλωσε ότι θα κάνει διακοπές για τον ίδιο ή και μεγαλύτερο αριθμό ημερών σε σχέση με πέρυσι, ενώ αν και μειωμένο ένα σταθερά υψηλό ποσοστό, συγκεκριμένα το 43,9% (56,3% το 2017), δήλωσε ότι δεν θα κάνει διακοπές.

* Η έρευνα που παρουσιάζεται είναι η δεύτερη για το 2019 που διεξάγει το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ σε συνεργασία με την εταιρία MARC AE σε εξαμηνιαία βάση από τον Μάιο του 2009. Έγινε σε πανελλαδικό δείγμα 806 πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων (0-49 άτομα προσωπικό), στο διάστημα 15 έως 23 Ιουλίου 2019 και έχει ως βασικό στόχο την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, στους κλάδους της μεταποίησης, του εμπορίου και των υπηρεσιών, που αποτελούν το 99,6% των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας μπορούν να συγκριθούν με τα αντίστοιχα των προηγούμενων ερευνών (Μάιος 2009 – Φεβρουάριος 2019). Οι έρευνες αυτές αποτελούν το μοναδικό εργαλείο, σε πανελλαδικό επίπεδο, για την καταγραφή της κατάστασης και της πορείας του μεγαλύτερου τμήματος της πραγματικής οικονομίας στην Ελλάδα. Τα πρωτογενή δεδομένα οικονομικών και επιχειρηματικών προσδοκιών χρησιμοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (SME United) για την κατασκευή των δεικτών ευρωπαϊκού οικονομικού κλίματος και είναι συγκρίσιμα με τα στοιχεία άλλων χωρών της ΕΕ.

Όπως και στις προηγούμενες έρευνες, έτσι και τώρα, υπάρχει μια σαφής καταγραφή των τάσεων του οικονομικού κλίματος καθώς και η παρακολούθηση των βασικών δεικτών λειτουργίας των μικρών επιχειρήσεων κατά το 1ο εξάμηνο του 2019, ενώ παράλληλα επιχειρείται οικονομική πρόβλεψη για το 2ο εξάμηνο του 2019.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ 1ου ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2019

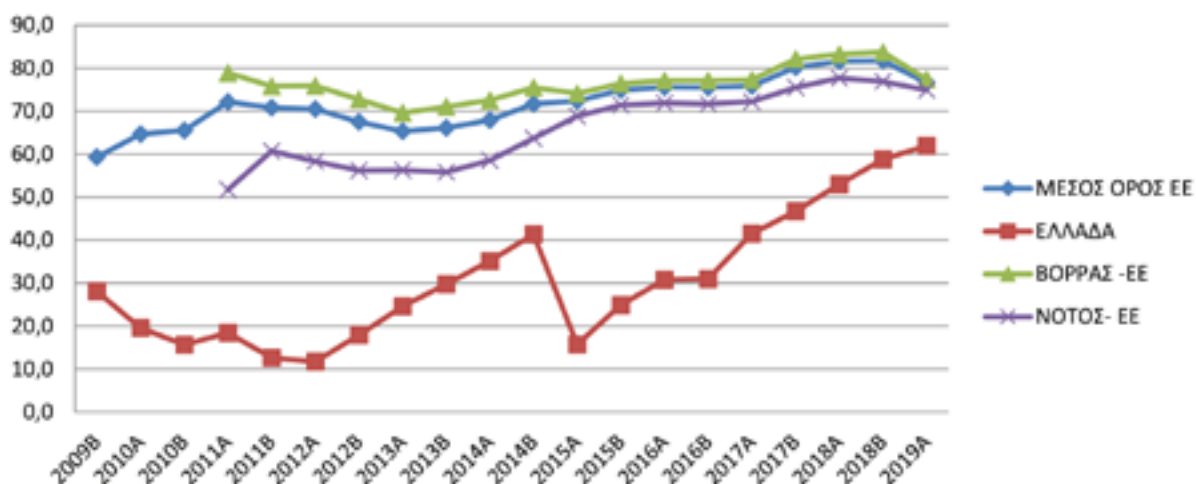
Το Α εξάμηνο του 2019 ως προς την αποτίμηση συνδέεται με την έξοδο της ελληνικής οικονομίας από τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής και ως προς τις προσδοκίες κυρίως με τις πρόσφατες εθνικές εκλογές και την αλλαγή κυβέρνησης. Στο πλαίσιο αυτό και μετά την σημαντική βελτίωση που καταγράφηκε στο Β εξάμηνο του 2018 ιδίως στους επιμέρους δείκτες της έρευνας οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, η αποτίμηση του Α εξαμήνου του 2019 μετά την ανάλυση των επιμέρους δεικτών ενισχύει κυρίως την υπόθεση της σταθεροποίησης έναντι της σταδιακής ανάκαμψης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Έτσι ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος ενισχύεται περαιτέρω, αν και με χαμηλότερη ένταση, σημειώνοντας ιστορικό υψηλό δεκαετίας. Ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ διαμορφώνεται στις 61,9 μονάδες (έναντι 58,8 μονάδων τον Ιανουάριο του 2019 και 53 μονάδων των Ιουλίου του 2018) συγκλίνοντας περαιτέρω με τον δείκτη του Ευρωπαϊκού Βαρόμετρου για τις ΜΜΕ της SME United (76,6) (Γράφημα 1). Το χάσμα ωστόσο με τις Ευρωπαϊκές ΜμΕ παραμένει μεγάλο, παρόλο που η διαφορά μεταξύ Βορρά και περιφέρειας της ΕΕ έχει συγκλίνει σημαντικά. Επιπλέον ο γενικός δείκτης του Ευρωβαρόμετρου παρουσιάζει μια κάμψη που όπως αναφέρεται στην σχετική έκθεση³ πιθανότατα οφείλεται στην ρευστότητα που δημιουργούν τόσο οι διεθνείς εμπορικές διενέξεις όσο και το επικείμενο Brexit.

Στην έρευνα κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ συνεχίζεται να καταγράφεται πτώση των αρνητικών δεικτών και εδραίωση της σταθεροποίησης στις ελληνικές μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Ωστόσο μετά από τις 4 προηγούμενες έρευνες όπου καταγράφηκε κυρίως άνοδος των δεικτών βελτίωσης σε αυτήν την έρευνα παρατηρείται μια επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας για το Α εξάμηνο του 2019 με ενίσχυση κυρίως των δεικτών σταθεροποίησης και πτώση των δεικτών βελτίωσης.

Οι μεταποιητικές επιχειρήσεις παρουσιάζουν τις καλύτερες επιδόσεις, σε σχέση με το εμπόριο και τις υπηρεσίες όπου παρατηρείται μια υστέρηση της τάξεως περίπου των 10 μονάδων σε σύγκριση με την μεταποίηση στον κύκλο εργασιών, την ζήτηση, τις παραγγελίες και την ρευστότητα. Ανάλογη είναι και η εικόνα σε σχέση με την ηλικία και το μέγεθος των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν μέσα στην κρίση αλλά και οι μεγαλύτερες με βάση τον τζίρο και των αριθμό εργαζομένων παρουσιάζουν καλύτερες επιδόσεις σε σύγκριση με τις παλαιότερες επιχειρήσεις, τις πολύ μικρές και τις επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό. Με άλλα λόγια ο οικονομικός δεικνύει ότι έχει επισημανθεί σε προηγούμενες έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ ανάμεσα αφενός στις επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν μέσα στην κρίση και σε εκείνες που προϋπήρχαν και αφετέρου ανάμεσα στις μικρότερες και τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις συνεχίζει να υφίσταται.

³ The EU Craft and SME Barometer – Spring 2019 – SME United

Γράφημα 1 - Δείκτης οικονομικού κλίματος μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Πηγή: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, SME UNITED (SME Barometer)

Κύκλος εργασιών – Ζήτηση – Παραγγελίες - Τιμές

Ο δείκτης κύκλου εργασιών των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων μετά την σημαντική αύξηση που κατέγραψε το Β εξάμηνο του 2018 παρουσιάζει επιβράδυνση. Διαμορφώνεται στις 58,4 μονάδες έναντι 62,3 τον Ιανουάριο του 2019 και 51,8 τον Ιούλιο του 2018 (Γράφημα 2). Η επιβράδυνση που καταγράφεται στην έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ συμβαδίζει με τα στοιχεία που έχουν δημοσιευτεί από την ΕΛΣΤΑΤ σχετικά με τον κύκλο εργασιών στην Βιομηχανία, στο λιανικό και χονδρικό εμπόριο και στον τομέα της παροχής υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης όπου καταγράφεται πτώση των κύκλων εργασιών στους παραπάνω κλάδους (-2,3% στην Βιομηχανία⁴, -2% στο λιανικό εμπόριο⁵, -1,3% στο χονδρικό εμπόριο⁶, - 19,2% στις υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης⁷, αλλά και στους 3 από τους 5 Δείκτες κύκλου εργασιών του τομέα των Μεταφορών⁸). Επιπλέον για το 1ο τρίμηνο του 2019 το ΑΕΠ⁹ αν και παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 0,2% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και 1,3% σε σχέση με το προηγούμενο έτος υπολείπεται των αντίστοιχων αυξήσεων του 2018 σε σύγκριση με το 2017 (0,5% και 2,6% αντίστοιχα). Επίσης, η καταναλωτική δαπάνη που θα μπορούσε να τροφοδοτήσει περαιτέρω την ανάπτυξη ουσιαστικά δεν μεταβλήθηκε καταγράφοντας το 1ο τρίμηνο του 2019 μείωση κατά 0,1% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και αύξηση 0,1% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2018.

4 Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ: Δείκτης κύκλου εργασιών στην Βιομηχανία – Μάιος 2019

5 Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ: Δείκτης κύκλου εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο – Μάιος 2019

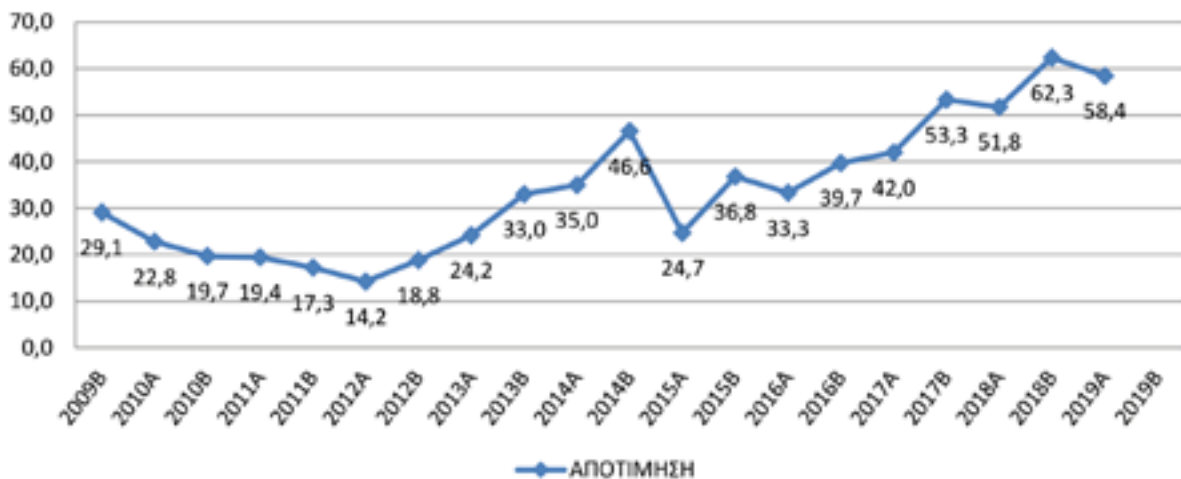
6 Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ: Δείκτης κύκλου εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο – Α Τρίμηνο 2019

7 Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ: Δείκτης κύκλου εργασιών στον Τομέα υπηρεσιών παροχής Καταλύματος και Εστίασης – Α' τρίμηνο 2019

8 Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ: Δείκτες κύκλου εργασιών στον Τομέα των Μεταφορών – Α τρίμηνο 2019

9 Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί – 1ο τρίμηνο 2019/1ο τρίμηνο 2018

Γράφημα 2 - Δείκτης κύκλου εργασιών

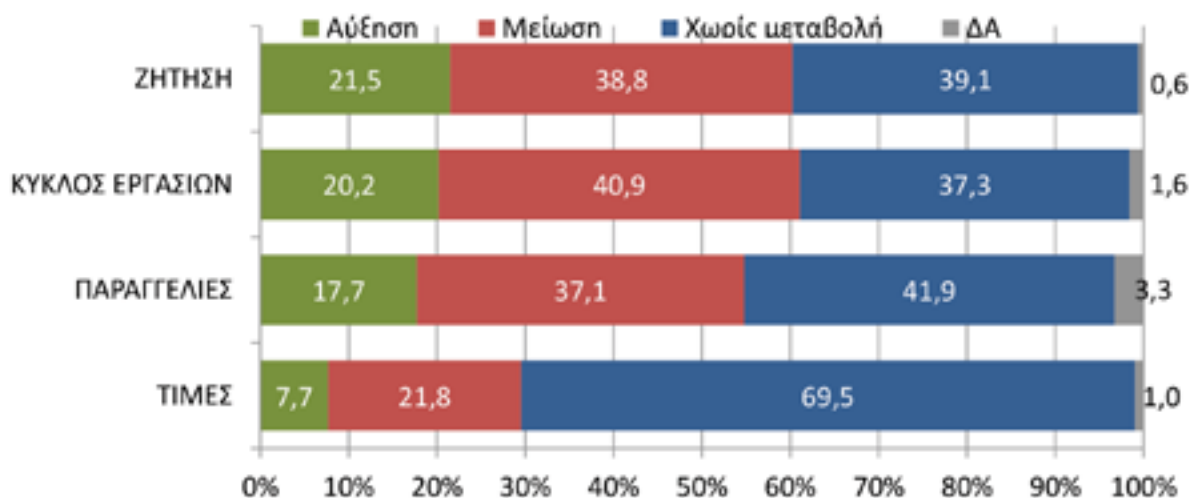

Το 37,3% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι ο τζίρος παρέμεινε αμετάβλητος και το 20,2% βελτίωση έναντι του 40,9% που δηλώνει επιδείνωση (Γράφημα 3). Το εμπόριο, οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό και με τζίρο έως 50.000 € παρουσιάζουν τις υψηλότερες απώλειες αφού σχεδόν 1 στις 2 δήλωσε μείωση του κύκλου εργασιών του (46,2%, 47,6% και 47% αντίστοιχα). Οι μεταποιητικές επιχειρήσεις και εκείνες με μεγαλύτερο κύκλο εργασιών (πάνω από 300.000€) και μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων (πάνω από 5 άτομα) παρουσιάζουν σημαντικά καλύτερες επιδόσεις καθώς σχεδόν 3 στις 10 κατέγραψαν αύξηση του τζίρου τους το προηγούμενο εξάμηνο (28,2%, 30,6% και 30,3% αντίστοιχα).

Όσον αφορά τους δείκτες ζήτησης και παραγγελιών το 21,5% και 17,7% αντίστοιχα δήλωσε αύξηση, το 38,8% και 37,1% αντίστοιχα μείωση, ενώ το 39,1% και 41,9% αντίστοιχα δήλωσε πως η κατάσταση παρέμεινε αμετάβλητη.

Αναφορικά με το επίπεδο τιμών αγαθών/υπηρεσιών, το 7,7% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι αύξησε τις τιμές, το 21,8% τις μείωσε, ενώ για το 69,5% δεν υπήρξε καμιά μεταβολή.

Γράφημα 3 - Αποτίμηση τελευταίου εξαμήνου - συγκεντρωτικοί δείκτες

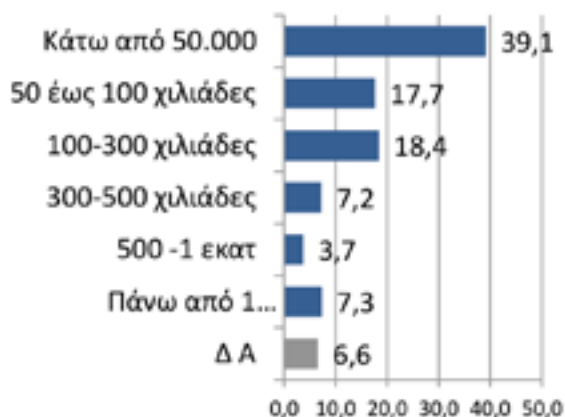

Περίπου 4 στις 10 επιχειρήσεις δήλωσαν ετήσιο τζίρο (2018 – Γράφημα 4) έως 50.000€ (39,1%) (44,1% το 2017), η συντριπτική πλειοψηφία αυτών (69,1%) αφορά επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό και το 50,1% του τομέα των υπηρεσιών. Το 17,7% από 50-100.000€ (17,6% το 2017), 18,4% από 100 έως 300.000 € (15,5% το 2017). Σχεδόν 1 στις 5 επιχειρήσεις δήλωσαν ετήσιο τζίρο μεγαλύτερο των 300.000€ (18,2%) έναντι 14,9% το 2017 (Γράφημα 6).

Ως προς το δείκτη κερδοφορίας για το 2018 (Γράφημα 5), το 20,1% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είχε κέρδη κάτω των 5.000€ (19,1% το 2017), ενώ το 15,1% κατέγραψε ζημίες ή μηδενικό κέρδος (13,8% το 2017). Η πλειονότητα των επιχειρήσεων (28,6%) δηλώνει ότι τα φορολογητέα κέρδη είναι μεταξύ 5.000 και 20.000 (25,4% το 2017), ενώ το 13,4% άνω των 20.000€ (13,2% το 2017).

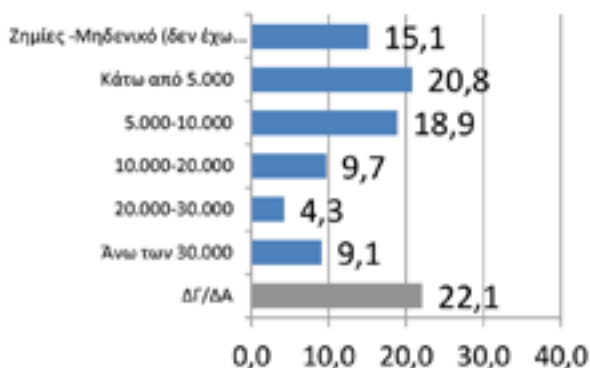
Γράφημα 4

Ο ετήσιος τζίρος της επιχείρησής σας το 2018 ήταν συνολικά:

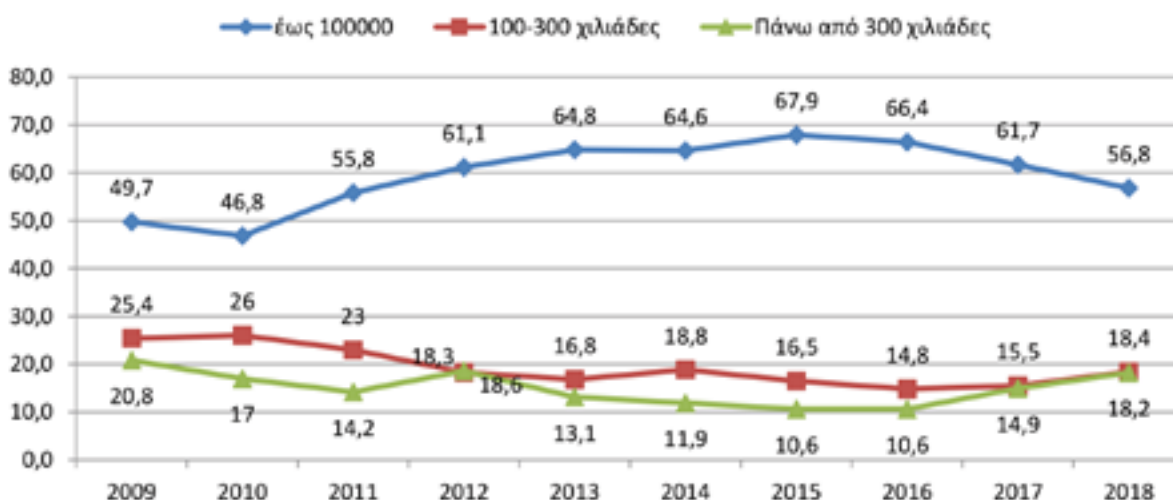

Γράφημα 5

Πόσο είναι περίπου το ποσόν για το οποίο θα φορολογηθείτε για το 2018 (δηλαδή το κέρδος σύμφωνα με τη δήλωση);

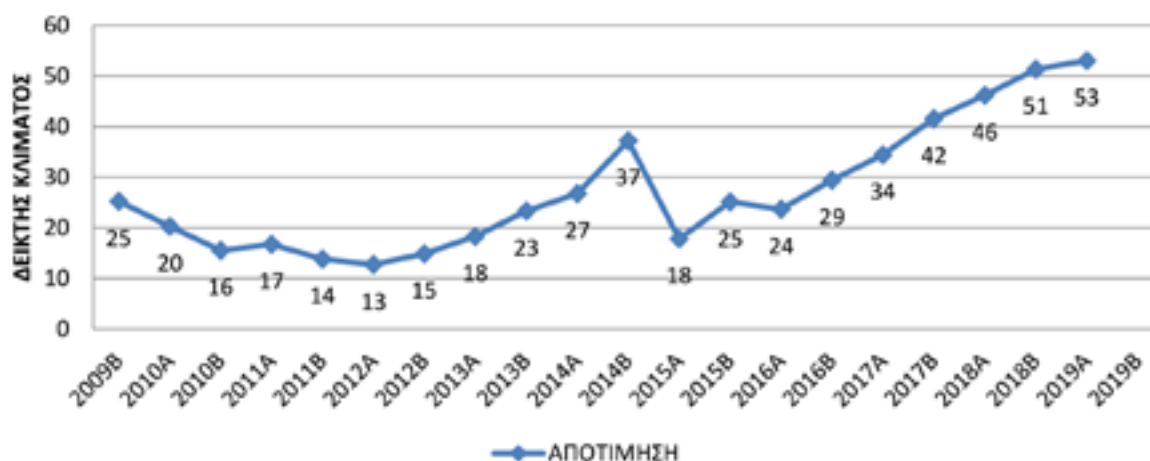
Γράφημα 6 - Διαχρονική εξέλιξη τζίρου ΜμΕ

Ρευστότητα – Επενδύσεις

Ο δείκτης ρευστότητας εάν και βελτιωμένος συνεχίζει να καταγράφει χαμηλές επιδόσεις σε σύγκριση με τους υπόλοιπους δείκτες (53 μονάδες, που σημαίνει ότι περίπου 1 στις 2 επιχειρήσεις ενδέχεται να αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας) (Γράφημα 7), επιβεβαιώνοντας ότι η απουσία ή αδυναμία πρόσβασης σε χρηματοοικονομικά εργαλεία αποτελούν μόνιμο διαρθρωτικό χαρακτηριστικό της ελληνικής μικρής και πολύ μικρής επιχειρηματικότητας, και ως τέτοιο επηρεάζει τις προοπτικές ανάκαμψης ιδίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων.

Γράφημα 7 - Δείκτης ρευστότητας

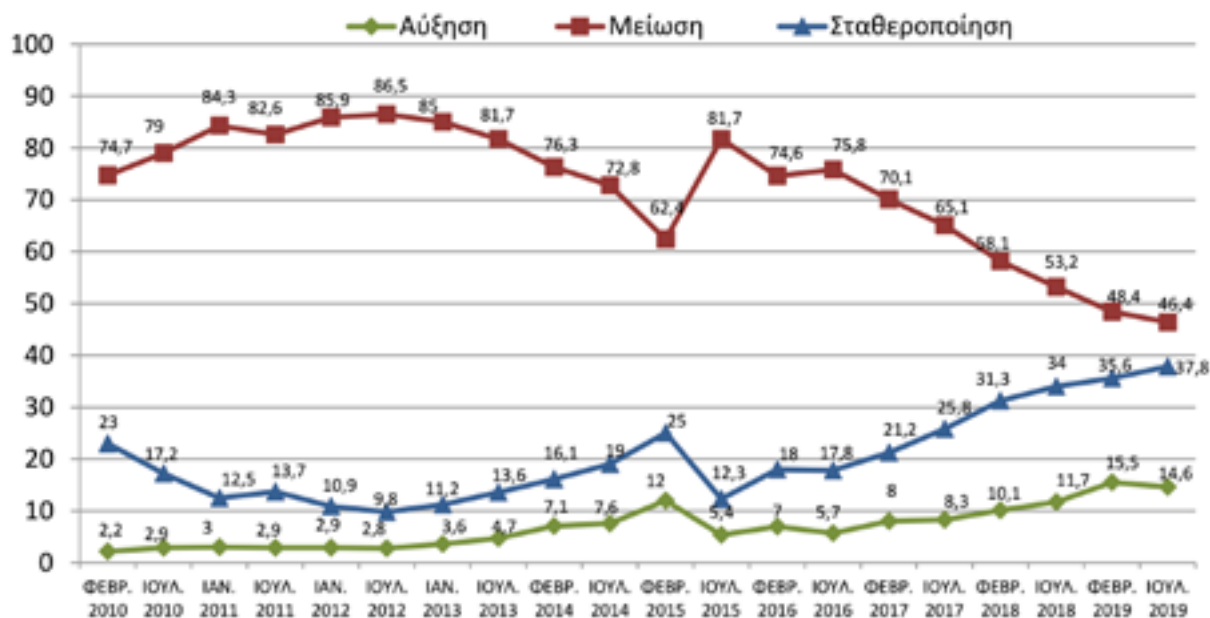
Αλλωστε σε ακόμη μια έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ καταγράφεται η απουσία τραπεζικής χρηματοδότησης ιδίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Αποτελεί πλέον διαχρονικό χαρακτηριστικό ότι 9 στις 10 (90,4%) μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις δεν αναζητούν τραπεζική χρηματοδότηση ενώ από τις λίγες επιχειρήσεις που απευθύνονται προς τις τράπεζες τελικά μόνο οι μισές χρηματοδοτούνται (Γράφημα 8). Αυτό είναι κάτι που θα πρέπει να προβληματίσει καθώς η δυσκολία του χρηματοπιστωτικού τομέα να χρηματοδοτήσει την πραγματική οικονομία έχει εξελιχθεί σε ένα σοβαρό διαρθρωτικό πρόβλημα που καθλώνει τις προοπτικές ανάπτυξης. Η θεσμοθέτηση από την προηγούμενη κυβέρνηση και η αναμενόμενη δημιουργία και λειτουργία από την σημερινή κυβέρνηση της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας που θα επικεντρώνεται στις ανάγκες των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων παρέχοντας τόσο κεφάλαια για την πραγματοποίηση επενδύσεων όσο και κεφάλαια για την καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων όπως δάνεια μικροχρηματοδότησης ή ακόμα και υπηρεσίες factoring (ιδίως προεξόφλησης τιμολογίων) μπορεί να απελευθερώσει παραγωγικές δυνάμεις με έντονο αναπτυξιακό αποτύπωμα.

Γράφημα 8 - Τους τελευταίους 12 μήνες, έχετε κάνει κάποιο αίτημα χρηματοδότησης σε τράπεζα;

Ειδικότερα για την ρευστότητα των επιχειρήσεων το Α εξάμηνο του 2019 το 14,6% δήλωσε ότι αυξήθηκε, το 37,8% ότι παρέμεινε αμετάβλητη, ενώ το 46,4% δήλωσε ότι μειώθηκε (Γράφημα 9). Τα μεγαλύτερα προβλήματα ρευστότητας καταγράφονται στις πολύ μικρές με βάση τον τζίρο και τον αριθμό εργαζομένων επιχειρήσεις (για το 54,6% και το 51,1% αντίστοιχα η ρευστότητα μειώθηκε).

Γράφημα 9 - Ρευστότητα - Αποτίμηση τελευταίου εξαμήνου
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

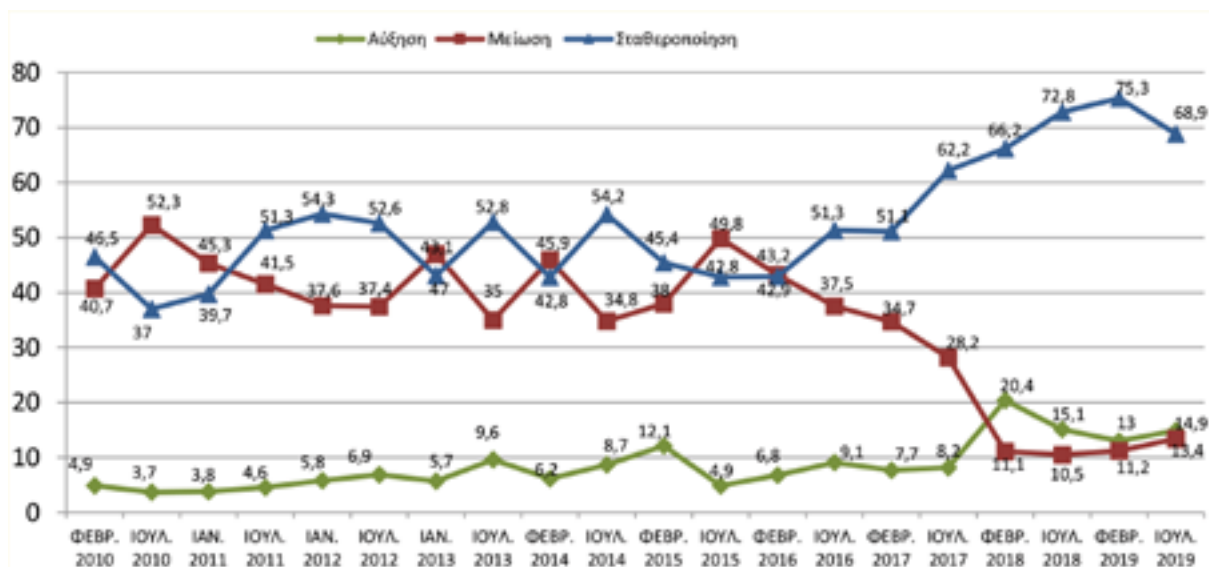
Τις καλύτερες επιδόσεις στον δείκτη ρευστότητας καταγράφουν οι μεγαλύτερες με βάση τον τζίρο και τον αριθμό εργαζομένων επιχειρήσεις (20,4% αυξήθηκε και 40,1% αμετάβλητη, 23,7% αυξήθηκε και 34,9% αμετάβλητη αντίστοιχα). Ως προς τους κλάδους την καλύτερη επίδοση καταγράφει ο κλάδος της μεταποίησης (20% αυξήθηκε και 36,4% αμετάβλητη).

Γενικά, ο κλάδος της μεταποίησης παρουσιάζει καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με το εμπόριο και τις υπηρεσίες. Η βελτίωση των δεικτών της μεταποίησης δικαιολογούνται και από το εύρημα ότι κατά μ.ο. οι μικρές μεταποιητικές επιχειρήσεις αξιοποιούν το 60,7% του παραγωγικού τους δυναμικού. Παρόλο που το ποσοστό αυτό υπολείπεται αρκετά από το να χαρακτηριστεί ως ικανοποιητικό, εντούτοις παρουσιάζει μια αύξηση της δραστηριότητας των μεταποιητικών επιχειρήσεων καθώς είναι αρκετά βελτιωμένη σε σχέση με το 2017 όπου σε αντίστοιχη ερώτηση οι μεταποιητικές επιχειρήσεις αξιοποιούσαν κατά μ.ε. το 51,3% του παραγωγικού τους δυναμικού.

Ως προς την επενδυτική δραστηριότητα τα στοιχεία του Α εξαμήνου του 2019 είναι ελαφρώς καλύτερα σε σχέση με εκείνα του Β εξαμήνου του 2018 σε σχέση με τις επιχειρήσεις που πραγματοποίησαν επενδύσεις. Συγκεκριμένα το 14,9% των ερωτώμενων δήλωσαν ότι αύξησαν την επενδυτική τους δραστηριότητα (13% το Β εξάμηνο του 2018) γεγονός που συμβαδίζει και με τα επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ¹⁰, όπου ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου για το 1ο τρίμηνο του 2019 εμφανίζεται αυξημένος σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Ωστόσο παρά την αύξηση που παρουσιάζουν οι επενδύσεις που πραγματοποιούν οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις στις 4 τελευταίες έρευνες κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ η επενδυτική δραστηριότητα κινείται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα.

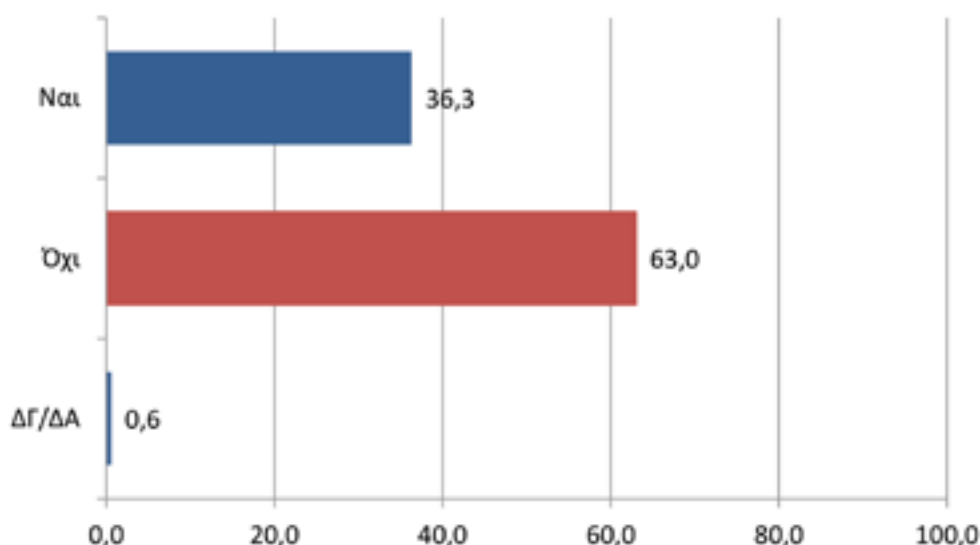
¹⁰ Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί ΕΛΣΤΑΤ - 1ο τρίμηνο 2019

Γράφημα 10 - Επενδυτική δραστηριότητα - Αποτίμηση τελευταίου εξαμήνου
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Εξετάζοντας σε μεγαλύτερο χρονικό βάθος τις επενδύσεις που πραγματοποίησαν οι ΜμΕ την τελευταία τριετία τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι σχεδόν 4 στις 10 επιχειρήσεις (36,6%) πραγματοποίησαν κάποια μορφής επένδυση (Γράφημα 11). Αν και το ποσοστό αυτό φαίνεται αρκετά υψηλό, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, δηλαδή το 63%, δήλωσε πως δεν πραγματοποίησε καμία επένδυση την τελευταία τριετία.

Γράφημα 11 - Έχετε πραγματοποιήσει επενδύσεις κατά τα προηγούμενα 3 έτη;

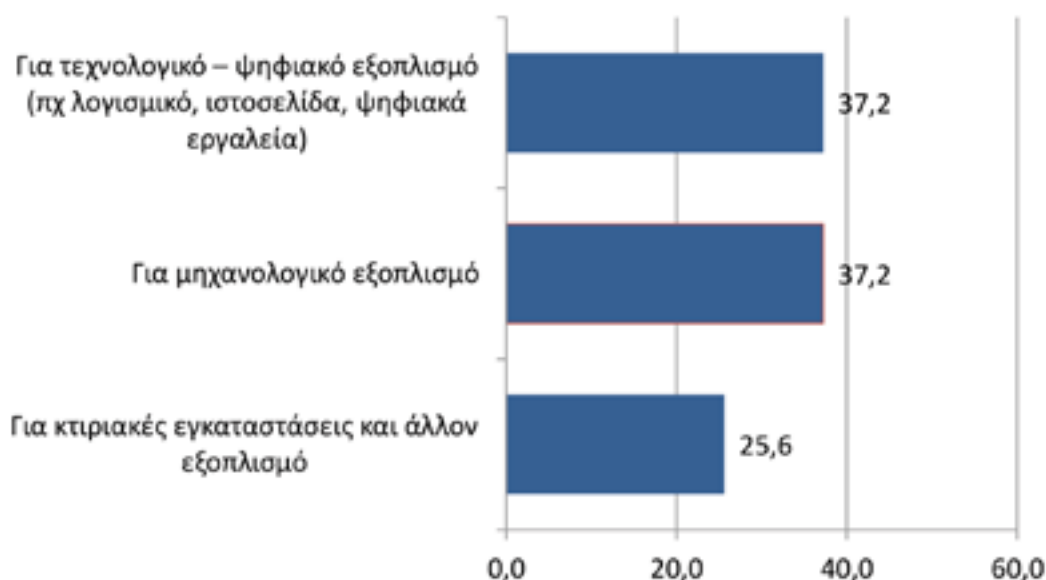

Στα επιμέρους στοιχεία, οι επιχειρήσεις που πραγματοποίησαν τις περισσότερες επενδύσεις ήταν οι μεγαλύτερες με βάση τον τζίρο (61,2%) και τον αριθμό εργαζομένων (63,8%).

Ως προς το είδος της επένδυσης από τις επιχειρήσεις που πραγματοποίησαν επενδύσεις το 37,2% πραγματοποίησε επενδύσεις για τεχνολογικό – ψηφιακό εξοπλισμό, το 37,2% για μηχανολογικό εξοπλισμό και το 25,26% για κτιριακές εγκαταστάσεις (Γράφημα 12). Από τα ευρήματα φαίνεται ότι οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις καταβάλλουν προσπάθειες προσαρμογής στα νέα δεδομένα που δημιουργούν οι τεχνολογικές εξελίξεις. Ωστόσο η απουσία χρηματοδότησης, όπως ήδη προαναφέρθηκε σε συνδυασμό με την υπερφορολόγηση και την απουσία κινήτρων καθιστούν τις επενδύσεις αυτές περιορισμένης κλίμακας. Αυτό τουλάχιστον προκύπτει από το εύρημα ότι οι 9 στις 10 επιχειρήσεις (88,5%) που πραγματοποίησαν επενδύσεις χρηματοδότησαν τις επενδύσεις αυτές με ίδια κεφάλαια. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι οι επιχειρήσεις που χρηματοδότησαν τις επενδύσεις τους μέσω τραπεζικού δανεισμού είναι λιγότερες από εκείνες που βρήκαν χρηματοδότηση μέσω ΕΣΠΑ (4,1% και 5,4% αντίστοιχα).

Γράφημα 12 - Τι είδους επενδύσεις πραγματοποιήσατε κατά την τελευταία Ζετία;
-ΒΑΣΗ: Όσοι πραγματοποίησαν επενδύσεις-

Σε επίπεδο κλάδου, η μεταποίηση φαίνεται να επενδύει σε τεχνολογικό – ψηφιακό εξοπλισμό σε σχετικά χαμηλότερο ποσοστό σε σχέση με τις επιχειρήσεις στο εμπόριο και τις υπηρεσίες, δίνοντας μεγαλύτερο βάρος στο μηχανολογικό εξοπλισμό. Οι νεότερες επιχειρήσεις (έως 5 έτη) καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά ως προς τις επενδύσεις σε τεχνολογικό και ψηφιακό εξοπλισμό.

Γενικότερα, φαίνεται να αποτυπώνεται μια ήπια επενδυτική δραστηριότητα χαμηλής κλίμακας, όπου το βασικό εμπόδιο για την ανάληψη μεγαλύτερων επενδυτικών πρωτοβουλιών αποτελεί η έλλειψη χρηματοδότησης και η υπερφορολόγηση βασική συνέπεια της οποίας είναι η μειωμένη ρευστότητα.

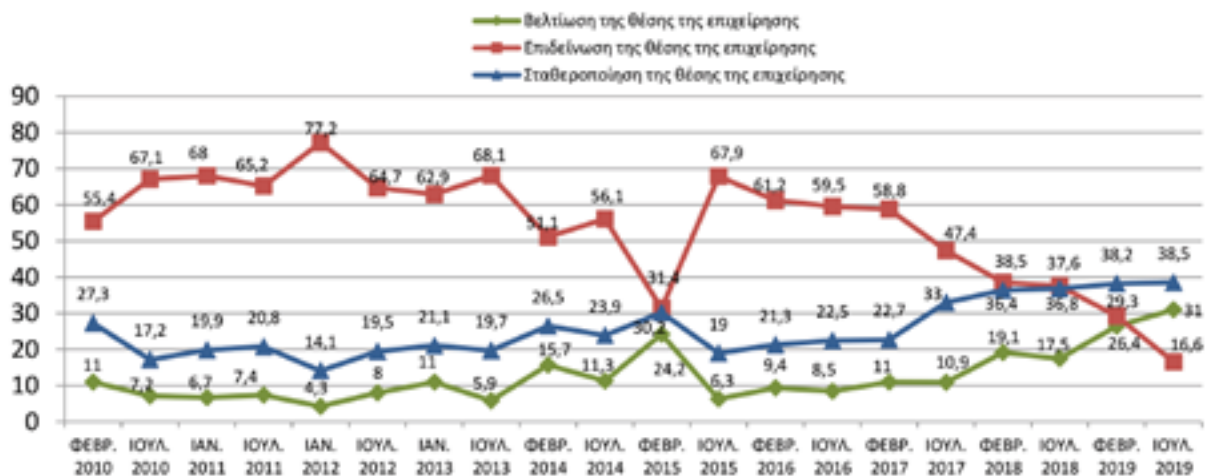
Τέλος, μειωμένο καταγράφεται το ποσοστό επί του τζίρου των ηλεκτρονικών συναλλαγών που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα κατά μέσο όρο το ποσοστό επί του τζίρου των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων που γίνονται μέσω ηλεκτρονικών συναλλαγών είναι στο 28,3% έναντι 36,1% που είχε καταγραφεί στην περυσινή έρευνα. Πιθανοί λόγοι της μείωσης αυτής μπορούν να θεωρηθούν:

- η αδυναμία του κράτους να παρέχει ένα ελάχιστο βαθμό προστασίας από κατασχέσεις δημιουργεί αντικίνητρο τακτικής χρησιμοποίησης των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής. Η θεσμοθέτηση του ηλεκτρονικού ακατάσχετου επαγγελματικού λογαριασμού, που θα εξασφαλίζει προστασία για τις πληρωμές εργαζομένων, προμηθευτών, ενοικίων και λοιπών λειτουργικών εξόδων, θα δημιουργήσει το κατάλληλο περιβάλλον για την εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης και τη βελτίωση των επιχειρηματικών πρακτικών στο πεδίο αυτό
- η σταδιακή χαλάρωση των capital controls όσον αφορά στην ανάληψη μετρητών στο εσωτερικό από 420€ την εβδομάδα στην άρση των περιορισμών από τον Οκτώβριο του 2018,
- στην περιορισμένη παροχή κινήτρων στους καταναλωτές, αφού μετά το απαιτούμενο ποσό ηλεκτρονικών συναλλαγών για την κάλυψη του αφορολόγητου ορίου δεν υπάρχει περαιτέρω φοροελάφρυνση,
- η μικρή πτώση των αφίξεων τουριστών στην Ελλάδα το 2019.

ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ 2ο ΕΞΑΜΗΝΟ 2019

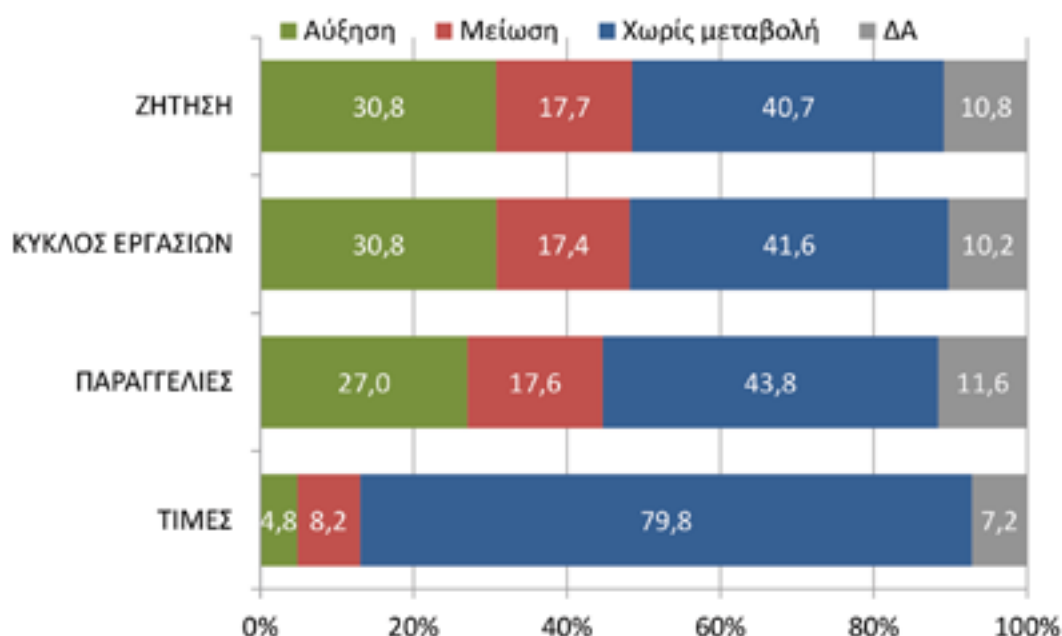
Οι προσδοκίες σχετικά με την πορεία των επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο καταγράφουν ιστορικό υψηλό δεκαετίας. Μάλιστα για πρώτη φορά στις έρευνες κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ τόσο ο γενικός δείκτης για την οικονομική κατάσταση το επόμενο εξάμηνο όσο και οι επιμέρους δείκτες προσδοκιών του κύκλου εργασιών, της ζήτησης, της ρευστότητας, των παραγγελιών και της απασχόλησης υπερτερούν των δεικτών επιδείνωσης. Το 31% των επιχειρήσεων αναμένει βελτίωση (έναντι 26,4% τον Ιανουάριο 2019 και 17,5% τον Ιούλιο 2018), το 38,5% καμία μεταβολή (έναντι 38,2% τον Ιανουάριο 2019 και 36,8% τον Ιούλιο 2018), ενώ μόλις το 16,6% των επιχειρήσεων αναμένει επιδείνωση (έναντι 29,3% τον Ιανουάριο του 2019 και 37,6% τον Ιούλιο του 2018) (Γράφημα 13). Περισσότερο απαισιόδοξες είναι οι μικρότερες, με βάση τον κύκλο εργασιών και τον αριθμό εργαζομένων, επιχειρήσεις.

Γράφημα 13 - Πρόβλεψη επόμενου εξαμήνου
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Οι προβλέψεις των επιχειρηματιών σχετικά με την μελλοντική πορεία του κύκλου εργασιών, της ζήτησης και των παραγγελιών παρουσιάζουν αξιοσημείωτη βελτίωση καθώς είναι η πρώτη φορά σε έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ που οι θετικές προσδοκίες υπερτερούν των αρνητικών. Ειδικότερα για τον κύκλο εργασιών 3 στις 10 επιχειρήσεις αναμένουν βελτίωση (30,8%), το 41,6% των ερωτηθέντων δεν αναμένει κάποια μεταβολή, ενώ μόλις το 17,4% αναμένει επιδείνωση. Αντίστοιχες είναι οι προσδοκίες που καταγράφονται για την ζήτηση και τις παραγγελίες. Το 30,8% και 27% αντίστοιχα αναμένει βελτίωση, το 40,7% και 43,8% αντίστοιχα καμία μεταβολή, ενώ μόλις το 17,7% και 17,6% αντίστοιχα αναμένει μείωση. Για τις τιμές των προϊόντων/υπηρεσιών, το 4,8% αναμένει αύξηση, το 8,2% μείωση και το 79,8% καμία μεταβολή (Γράφημα 14).

Γράφημα 14 - Πρόβλεψη επόμενου εξαμήνου
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟ ΓΡΑΦΗΜΑ

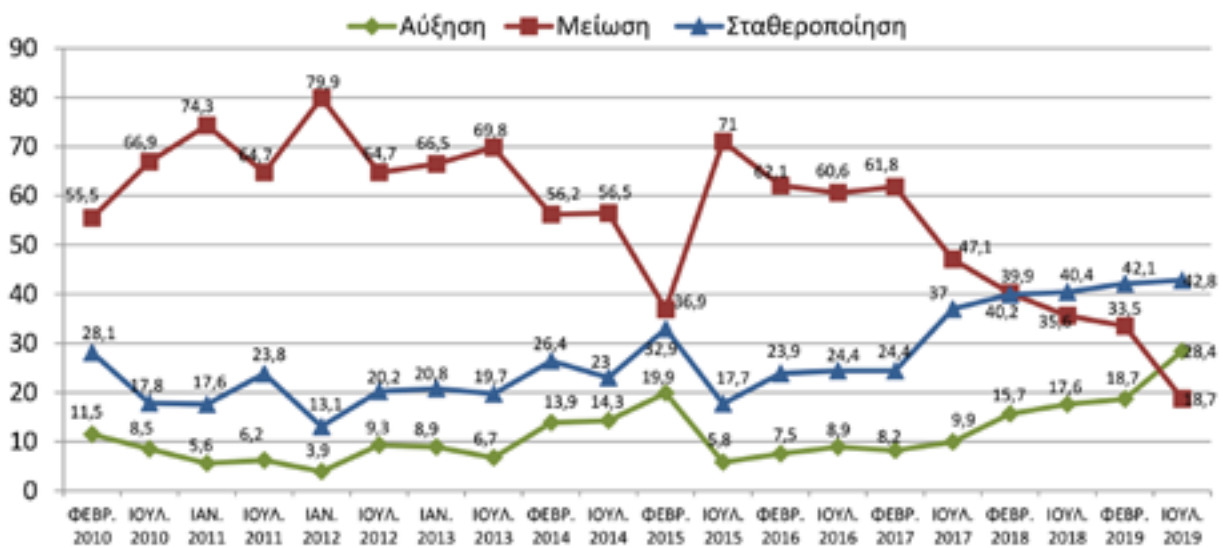

Σε γενικές γραμμές, οι προσδοκίες των επιχειρήσεων ανεξαρτήτου μεγέθους ή/και ηλικίας παρουσιάζουν μια σχετική ομοιογένεια με τις θετικές προβλέψεις να υπερτερούν των αρνητικών για όλες σχεδόν τις κατηγορίες και στους 3 δείκτες που εξετάζουμε. Είναι προφανές πως οι πρόσφατες εκλογές που οδήγησαν σε αλλαγή της κυβέρνησης έχουν δημιουργήσει ένα ιδιαίτερα θετικό κύμα αισιοδοξίας ότι η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας θα βελτιωθεί σημαντικά. Θα πρέπει όμως να επισημανθεί ότι ανάλογη συμπεριφορά, χαμηλότερης ωστόσο έντασης, είχε παρατηρηθεί και στην έρευνα οικονομικού κλίματος του Ιανουαρίου του 2015, όπου η τότε αλλαγή της κυβέρνησης είχε προκαλέσει υψηλές προσδοκίες για το μέλλον.

Όσον αφορά τις προβλέψεις για την ρευστότητα καταγράφεται μια εμφανής βελτίωση που προφανώς ένα σημαντικό μέρος αυτής οφείλεται στις θετικές προσδοκίες που έχει δημιουργήσει η αλλαγή της κυβέρνησης. Είναι μάλιστα η πρώτη φορά σε έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, οι θετικές προβλέψεις υπερτερούν των αρνητικών. Συγκεκριμένα το 28,4% των επιχειρήσεων δήλωσαν ότι η ρευστότητα το επόμενο εξάμηνο θα αυξηθεί, το 42,8% ότι θα παραμείνει αμετάβλητη, ενώ μόλις το 18,7% δήλωσε πως θα μειωθεί (Γράφημα 15). Περισσότερο απαισιόδοξοι εμφανίζονται οι επιχειρήσεις με τζίρο έως 50.000 € όπου αποτελεί και την μοναδική κατηγορία όπου οι θετικές προβλέψεις υστερούν των αρνητικών (21,3% θα αυξηθεί έναντι 24,8% που δήλωσε ότι θα μειωθεί).

Γράφημα 15 - Ρευστοτητα - Πρόβλεψη επόμενου εξαμήνου

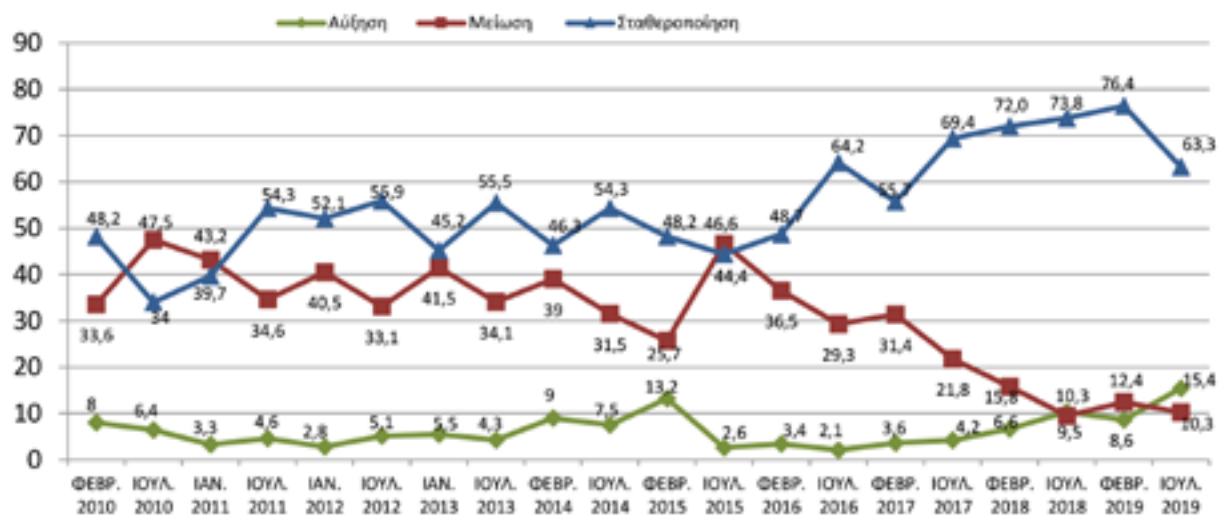
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Ως προς τις επενδυτικές προβλέψεις για το επόμενο εξάμηνο η έρευνα καταγράφει το μεγαλύτερο ποσοστό πρόθεσης αύξησης των επενδύσεων των ερευνών οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ καθώς το 15,4% των επιχειρήσεων δηλώνει πως θα πραγματοποιήσει επενδύσεις το επόμενο διάστημα (Γράφημα 16).

Γράφημα 16 - Επενδυτική δραστηριότητα - Πρόβλεψη επόμενου εξαμήνου

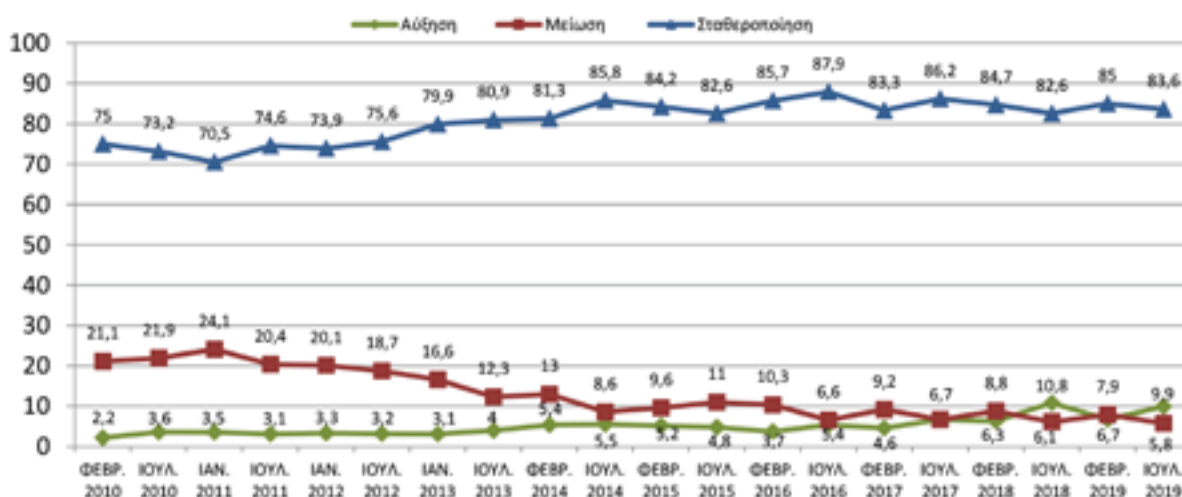
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η συνεχιζόμενη αποκλιμάκωση της ανεργίας που αποτυπώνονται στα επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (17,2% - Μάιος 2019) καταγράφεται και στην αποτίμηση της έρευνας κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για την απασχόληση όπου οι επιχειρήσεις που προσέλαβαν προσωπικό είναι περισσότερες από εκείνες που απέλυσαν (9,9% έναντι 5,8%) (Γράφημα 17).

Γράφημα 17 - Απασχόληση - Αποτίμηση τελευταίου εξαμήνου
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Οι προοπτικές μάλιστα για το επόμενο εξάμηνο καταγράφουν για πρώτη φορά σε εαρινή έρευνα κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ θετικό ισοζύγιο καθώς οι επιχειρήσεις που δηλώνουν ότι θα προσλάβουν προσωπικό είναι περισσότερες από εκείνες που δηλώνουν πως θα απολύσουν (7,9% έναντι 7,7%). Έτσι ο δείκτης απασχόλησης για το επόμενο εξάμηνο διαμορφώνεται στις 100,2 μονάδες, που σημαίνει ότι αναμένεται αύξηση της απασχόλησης καθώς βρίσκεται πάνω από το όριο των 100 μονάδων όπου οι προσλήψεις είναι ίσες με τις απολύσεις/αποχωρήσεις (Γράφημα 18).

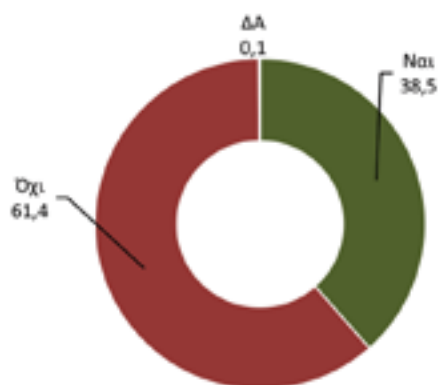
Γράφημα 18 - Δείκτης απασχόλησης (προβλέψεις επόμενου εξαμήνου)

Και σε αυτή την έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ επαληθεύονται τα ευρήματα των προηγούμενων ερευνών αλλά και επίσημων στοιχείων (Μηνιαία Δελτία ΕΡΓΑΝΗ) για την ύπαρξη υψηλού ποσοστού ευέλικτων μορφών απασχόλησης. Περίπου 4 στις 10 επιχειρήσεις που απασχολουν προσωπικό (38,5%) είναι με ευλίκτες μορφές απασχόλησης (Γράφημα 19), ενώ περίπου 3 στις 10 από τις επιχειρήσεις από εκείνες που προτίθενται να προσλάβουν προσωπικό το επόμενο διάστημα δηλώνουν πως θα είναι με καθεστώς μερικής απασχόλησης (Γράφημα 20).

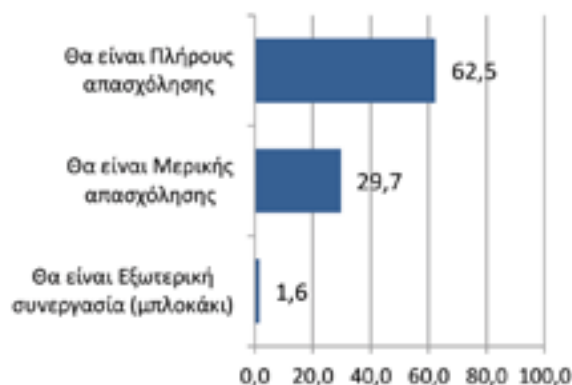
Γράφημα 19

Απασχολείτε προσωπικό με μερική απασχόληση;
-Βάση: Όσοι απασχολούν αμειβόμενο προσωπικό -
ΙΟΥΛΙΟΣ 2019

Γράφημα 20

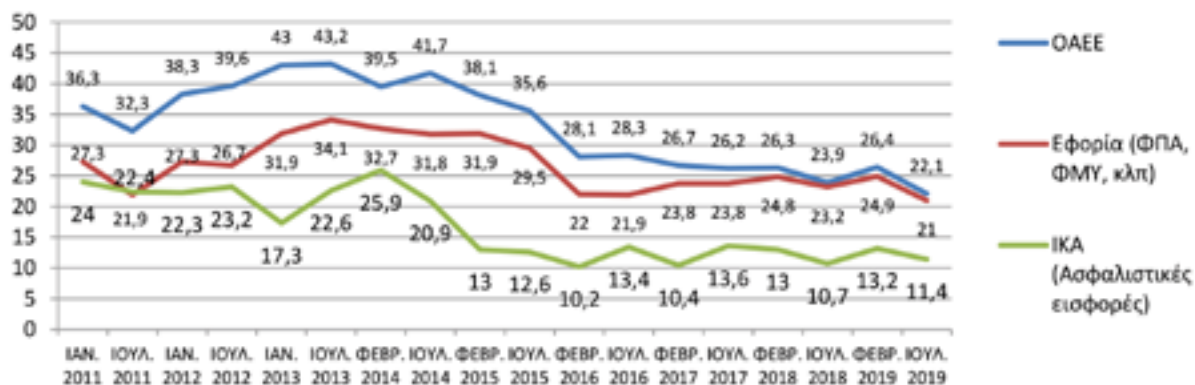
Αν αυξήσετε το προσωπικό σας η σχέση εργασίας:
-Βάση: όσοι απάντησαν ότι θα αυξηθεί-

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΦΕΙΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

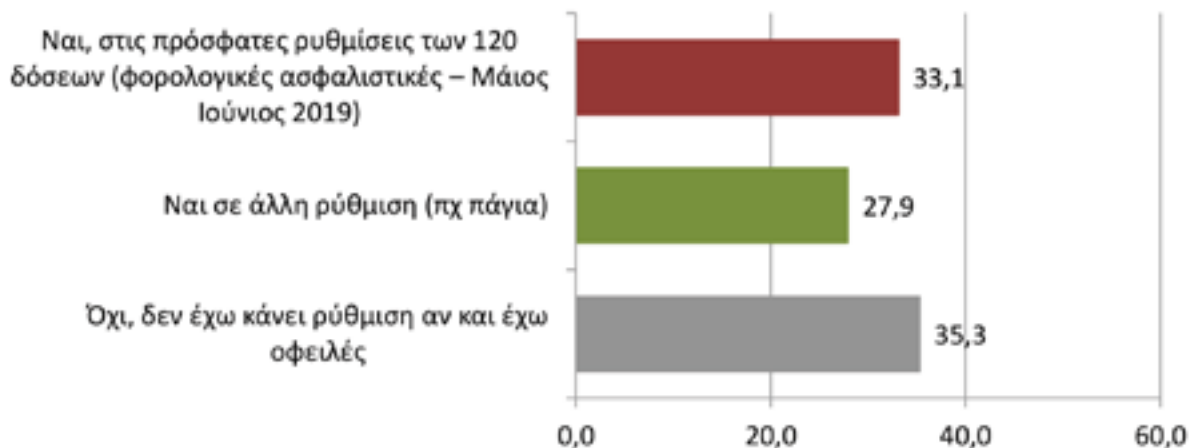
Υψηλό παραμένει το ποσοστό των επιχειρήσεων (35,2%) που έχει καποιου είδους ληξιπρόθεσμη οφειλή προς το Δημόσιο και τις τράπεζες. Σταθερά υψηλότερο είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων με καθυστερημένες οφειλές προς το πρώην ασφαλιστικό ταμείο των επαγγελματιών (22,1%). Το 21% των ερωτηθέντων έχει καθυστερημένες οφειλές προς την εφορία (21%), και το 11,4% προς το πρώην ΙΚΑ (Γράφημα 21).

Γράφημα 21 - Καθυστερημένες οφειλές (1/2011-7/2019) σε:

Το 33,1% των επιχειρήσεων που έχουν κάποιου είδους ληξιπρόθεσμη οφειλή προς το Δημόσιο δήλωσε πως έχει ενταχθεί στις νέες ρυθμίσεις, το 27,9% δήλωσε πως έχει υπαχθεί σε άλλη ρύθμιση (πάγια), ενώ το 35,3% δήλωσε πως δεν έχει ρυθμίσει ακόμα τις οφειλές τους (Γράφημα 22).

Γράφημα 22 - Έχετε ρυθμίσει τις οφειλές σας (φορολογικές, ασφαλιστικές);

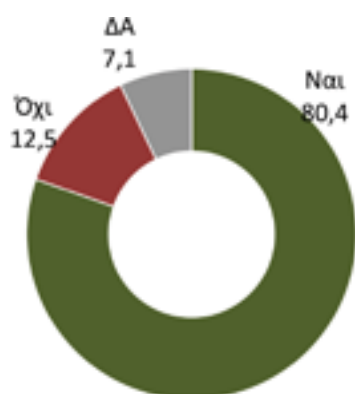

Γενικά τα ευρήματα της έρευνας και ως προς τις οφειλές των επιχειρήσεων παρουσιάζουν τα καλύτερα στοιχεία από τότε που ξεκίνησε το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ να μετρά συστηματικά τις οφειλές των επιχειρήσεων. Είναι προφανές πως οι πρόσφατες ασφαλιστικές και φορολογικές ρυθμίσεις που θεσμοθετήθηκαν από την προηγούμενη κυβέρνηση και βελτιώθηκαν κυρίως ως προς τα φορολογικά από την υφιστάμενη έχουν σημαντική συμβολή στην βελτίωση που καταγράφεται.

Αυτό γίνεται περισσότερο εμφανές από τις προβλέψεις των επιχειρήσεων ως προς τις υποχρεώσεις τους. Συγκεκριμένα το 80,4% των ερωτηθέντων δηλώνουν πως θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις φορολογικές τους υποχρεώσεις, έναντι μόλις 12,5% που δηλώνουν πως δεν θα μπορέσουν (Γράφημα 23). Αντίστοιχα είναι και τα ποσοστά των επιχειρήσεων σχετικά με την πρόβλεψη ανταπόκρισης στις ασφαλιστικές υποχρεώσεις (80,4% και 12,9% αντίστοιχα) (Γράφημα 24).

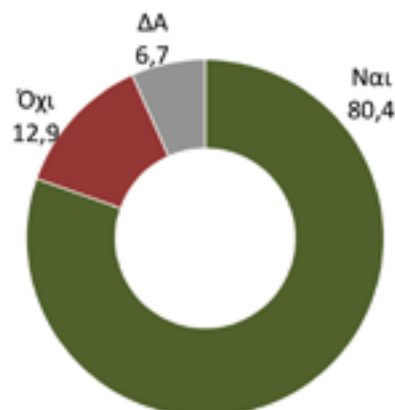
Γράφημα 23

Εκτιμάτε ότι το 2019 θα μπορέσετε να ανταποκριθείτε: στις φορολογικές σας υποχρεώσεις; (ΦΠΑ, ΦΜΥ κλπ)

Γράφημα 24

Εκτιμάτε ότι το 2019 θα μπορέσετε να ανταποκριθείτε: στις ασφαλιστικές σας υποχρεώσεις;

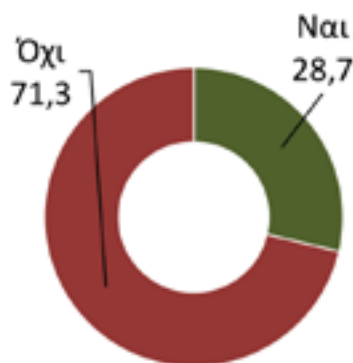

	Ιουλ. 2016	Φεβρ. 2017	Ιουλ. 2017	Φεβρ. 2018	Ιουλ. 2018	Φεβρ. 2019		Ιουλ. 2016	Φεβρ. 2017	Ιουλ. 2017	Φεβρ. 2018	Ιουλ. 2018	Φεβρ. 2019
Ναι	55,3	51,4	62,4	67,2	68,9	72,2	Ναι	55,4	54,7	64,2	68,2	71,1	75,1
Όχι	30,9	33,2	23,7	19,6	19,4	19,0	Όχι	31,6	30,5	23,2	18,8	18,6	17,2
ΔΑ	13,8	15,4	13,9	13,2	11,7	8,8	ΔΑ	13,1	14,8	12,6	13,0	10,3	7,7

Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι το 14,4% των επιχειρήσεων έχει ταυτόχρονα και ασφαλιστικές και φορολογικές οφειλές. Δεδομένου ότι όπως τουλάχιστον έχει τονίσει η κυβέρνηση οι υφιστάμενες ευνοϊκές ασφαλιστικές και φορολογικές ρυθμίσεις θα είναι και οι τελευταίες θα πρέπει να επαναπροσδιοριστούν οι πάγιες ρυθμίσεις ώστε να ανταποκρίνονται περισσότερο στην πραγματικότητα. Άλλωστε τα συνολικά ληξιπρόθεσμα χρέη νοικοκυριών και επιχειρήσεων προς την εφορία, τα ασφαλιστικά ταμεία και τις τράπεζες που υπερβαίνουν τα 230 δισ. € (104 δισ. στην εφορία, 32 δισ. στο ΚΕΑΟ και 96 δισ. € στις τράπεζες), και παραμένουν σε εξαιρετικά υψηλά επίπεδα είναι αποτέλεσμα κυρίως της πολιτικής εσωτερικής υποτίμησης, δηλαδή της μείωσης των εισοδημάτων χωρίς αντίστοιχη μείωση των φορολογικών ή/και δανειακών υποχρεώσεων και θα πρέπει να αντιμετωπιστούν στην βάση αυτής της παραδοχής. Ότι δηλαδή η εκτίναξη του ιδιωτικού χρέους ήταν αποτέλεσμα κυρίως αδυναμίας πληρωμής μέσα σε ένα ιδιαίτερα περιοριστικό οικονομικό περιβάλλον.

Περίπου 3 στις 10 επιχειρήσεις (28,7%) έχουν δάνεια προς τράπεζες (Γράφημα 25). Από αυτές 1 στις 2 περίπου (51,1%) έχει καθυστερημένες οφειλές, ένας δηλαδή σταθερά υψηλός αριθμός επιχειρήσεων (Γράφημα 26).

Γράφημα 25
Η επιχείρησή σας έχει κάποιο δάνειο σε τράπεζα;

Γράφημα 26
Έχετε καθυστερημένες οφειλές σε τράπεζες;
ΒΑΣΗ: Όσοι έχουν δάνειο σε τράπεζα

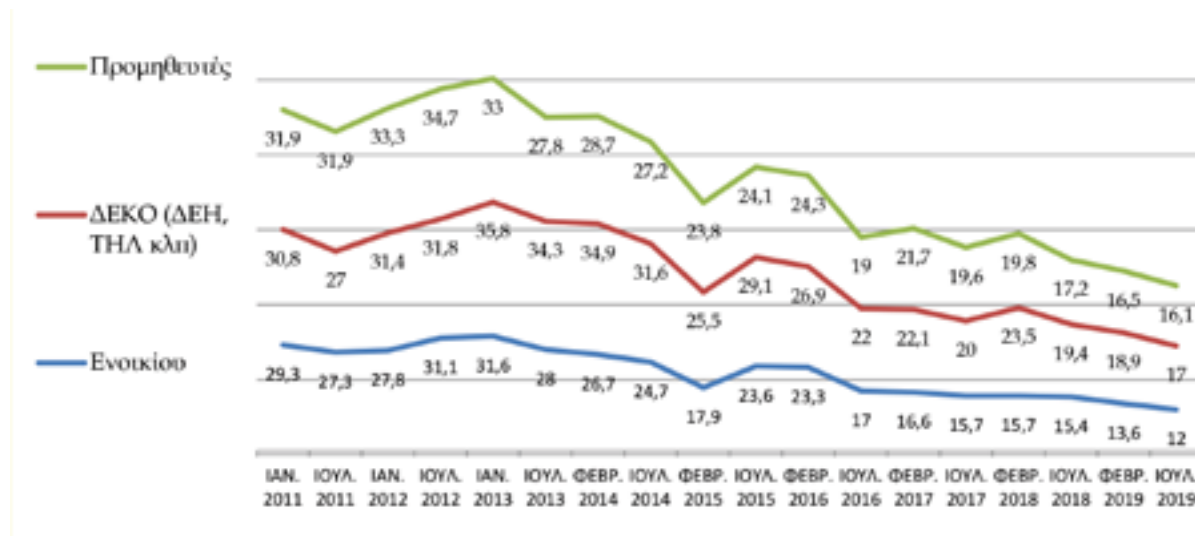

Το 8.9% των ερωτηθέντων ή περίπου 74.000 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις δηλώνουν ότι έχουν βρεθεί αντιμέτωπες το προηγούμενο εξάμηνο με κατάσχεση/ ή δέσμευση λογαριασμών για οφειλές. Ο αριθμός αυτός που είναι ιδιαίτερα υψηλός, δεδομένου ότι αφορά το μόλις προηγούμενο εξάμηνο, συνηγορεί προς την καθιέρωση ακατάσχετου επιχειρηματικού λογαριασμού ώστε να μην κινδυνεύουν επιχειρήσεις με άμεσο κλείσιμο λόγω έλλειψης ρευστότητας και παράλληλα να διατηρούν την δυνατότητα αποπληρωμής των οφειλών τους. Σημαντικό ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν τόσο η πρόσφατα θεσμοθετημένη δομή στήριξης επιχειρήσεων όσο και ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών αφού ενσωματώσουν και διευρύνουν δράσεις έγκαιρης προειδοποίησης επιχειρήσεων, αναδιάρθρωσης και παροχής δεύτερης ευκαιρίας.

Μειωμένες καταγράφονται οι οφειλές των επιχειρήσεων προς τον ιδιωτικό τομέα, καθώς εκείνοι που δηλώνουν ότι καθυστερούν να καταβάλλουν οφειλές σε προμηθευτές, σε ενοίκια και στις πρώην ΔΕΚΟ είναι αντίστοιχα στο 16,1%, 12% και 17% (Γράφημα 27). Παρόλο που τα ποσοστά είναι μειωμένα σε σχέση με όλες τις προηγούμενες έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ παραμένουν σημαντικά υψηλά που σε ένα βαθμό αντανακλά την περιορισμένη πρόσβαση ιδίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων σε κεφάλαια και πιστώσεις.

Γράφημα 27 - Καθυστερημένες οφειλές (1/2011-7/2019) σε:

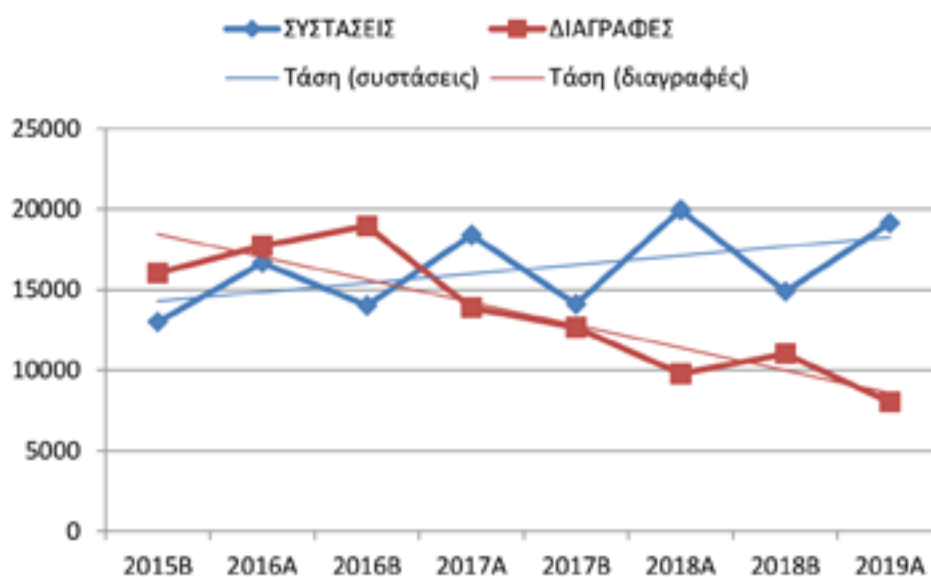

Γενικά τα μεγαλύτερα προβλήματα υπερχρέωσης αντιμετωπίζουν κυρίως οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό και εκείνες με τζίρο έως 50.000 €, δηλαδή οι μικρότερες επιχειρήσεις.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Παρά την επιβράδυνση στην οικονομική δραστηριότητα που καταγράφεται για το Α εξάμηνο του 2019 το θετικό ισοζύγιο εγγραφών – διαγραφών επιχειρήσεων συνεχίζεται για πέμπτο συνεχόμενο εξάμηνο. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΓΕΜΗ το ισοζύγιο εγγραφών – διαγραφών επιχειρήσεων για το Α' εξάμηνο του 2019 ήταν θετικό κατά 11.126 επιχειρήσεις (Γράφημα 28).

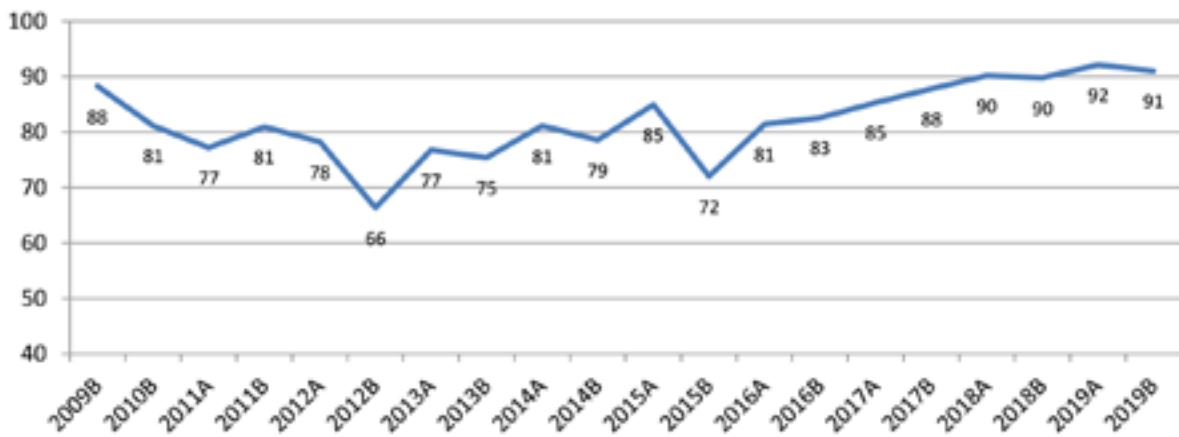
Γράφημα 28 - Εγγραφές / Διαγραφές επιχειρήσεων

Πηγή ΓΕΜΗ – Επεξεργασία ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

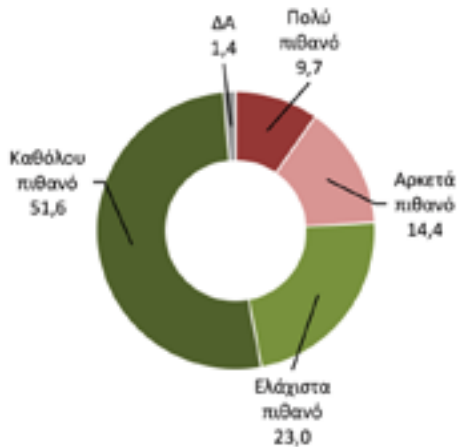
Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται και από τα ευρήματα της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ όπου ο δείκτης βιωσιμότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων βρίσκεται στις 91 μονάδες, αυξημένος κατά 3 σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2009 (88), πριν δηλαδή από την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης, και αυξημένος κατά 25 μονάδες σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2012 (66) όπου οι επιχειρήσεις που έκλειναν ήταν πολλαπλάσιες σε σχέση με εκείνες που άνοιγαν (Γράφημα 29). Ωστόσο αν και αρκετά μειωμένος βρισκόμενος μάλιστα στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων 9 ετών, ο δείκτης ανασφάλειας και φόβου για την πορεία της επιχείρησης διατηρεί υψηλές τιμές. Το 24,1% των επιχειρήσεων θεωρεί αρκετά και πολύ πιθανό να κλείσει το επόμενο διάστημα (έναντι 34% του προηγούμενου εξαμήνου και 31,4% της αντίστοιχης έρευνας του Ιουλίου του 2018) (Γράφημα 30 & 31).

Γράφημα 29 - Δείκτης βιωσιμότητας ΜμΕ

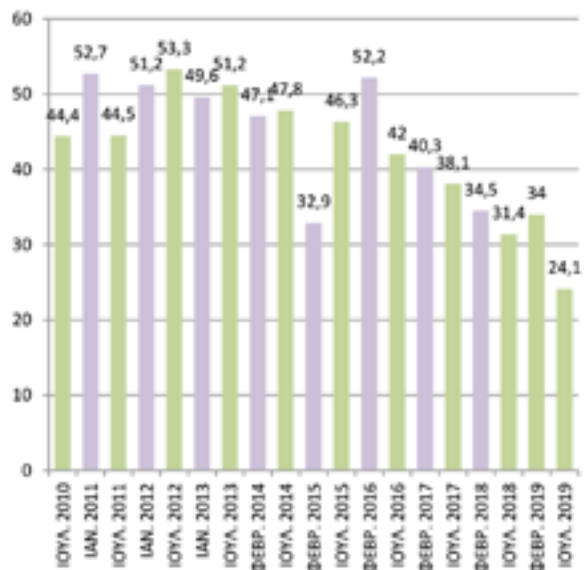
Γράφημα 30

Θεωρείτε πιθανό ή όχι το ενδεχόμενο η επιχείρησας να έχει σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας το επόμενο διάστημα σε βαθμό που θα κινδυνεύει να κλείσει;

Γράφημα 31

Θεωρείτε πιθανό ή όχι το ενδεχόμενο η επιχείρησας να έχει σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας το επόμενο διάστημα σε βαθμό που θα κινδυνεύει να κλείσει; -Συγκριτικό γράφημα-

Οι υψηλές φορολογικές επιβαρύνσεις, η χαμηλή ζήτηση, η έλλειψη ρευστότητας και χρηματοδότησης θεωρούνται ως τα σημαντικότερα εμπόδια για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η μείωση της φορολογίας και του ΦΠΑ αποτελούν κατά συντριπτικό ποσοστό (73,8%) το σημαντικότερο εμπόδιο στην επιχειρηματική τους δραστηριότητα (Γράφημα 32).

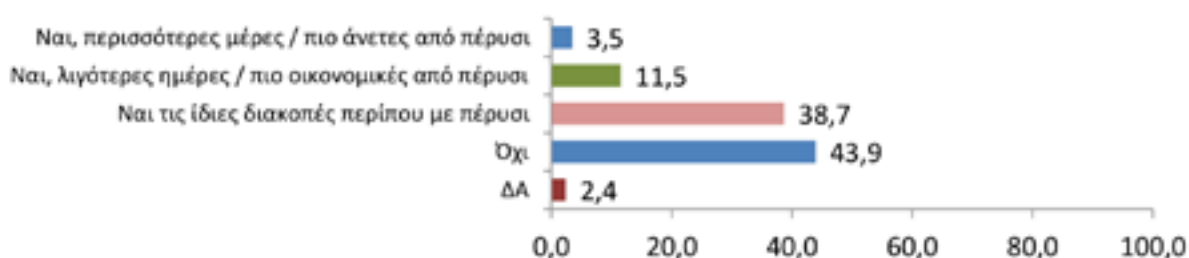
Γράφημα 32 - Ποιο θεωρείτε το σημαντικότερο εμπόδιο για την επιχείρησή σας σήμερα; Και ποιό άλλο; (έως 3 επιλογές)

ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Ελαφρά αυξημένος είναι ο αριθμός των επαγγελματιών σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή έρευνα που δήλωσαν ότι θα κάνουν διακοπές. Συγκεκριμένα το 42,2% (34,9% το 2018) δήλωσε ότι θα κάνει διακοπές για τον ίδιο ή και μεγαλύτερο αριθμό ημερών σε σχέση με πέρυσι, ενώ αν και μειωμένο ένα σταθερά υψηλό ποσοστό, συγκεκριμένα το 43,9% (56,3% το 2017) δήλωσε ότι δεν θα κάνει διακοπές (Γράφημα 33).

Γράφημα 33 - Θα φύγετε φέτος για διακοπές;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΔΕΙΚΤΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ (2009-2019)

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ / ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΕΞΑΜΗΝΩΝ

Δείκτης Κύκλου Εργασιών

Δείκτης Ζήτησης

Δείκτης ρευστότητας

Δείκτης Παραγγελιών

Δείκτης Επενδυτικής Δραστηριότητας

Δείκτης Απασχόλησης

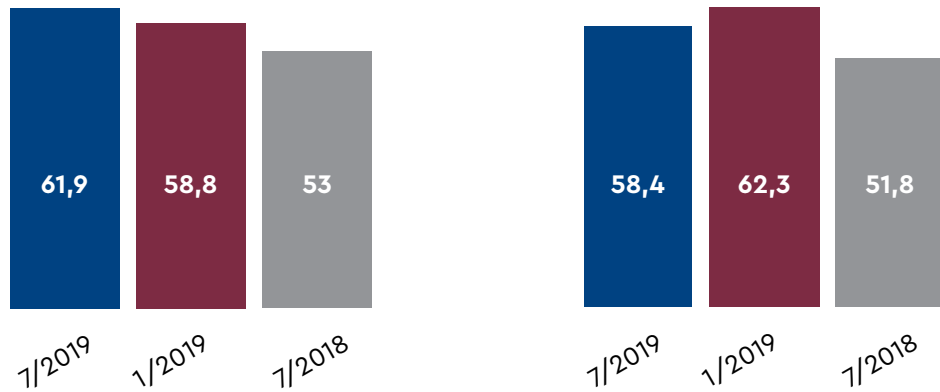
Δείκτης Τιμών Αγαθών/Υπηρεσιών

Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ - Αύγουστος 2019

Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος στις μικρές επιχειρήσεις

Γενική Οικονομική Κατάσταση

Ο **γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος** για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις **ενισχύεται** περαιτέρω με **χαμηλότερη** ωστόσο **ένταση**

Ο **δείκτης κύκλου εργασιών** των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων μετά την σημαντική αύξηση που κατέγραψε το Β εξάμηνο του 2018 **παρουσιάζει επιβράδυνση**

εγγραφές νέων επιχειρήσεων >

διαγραφές επιχειρήσεων

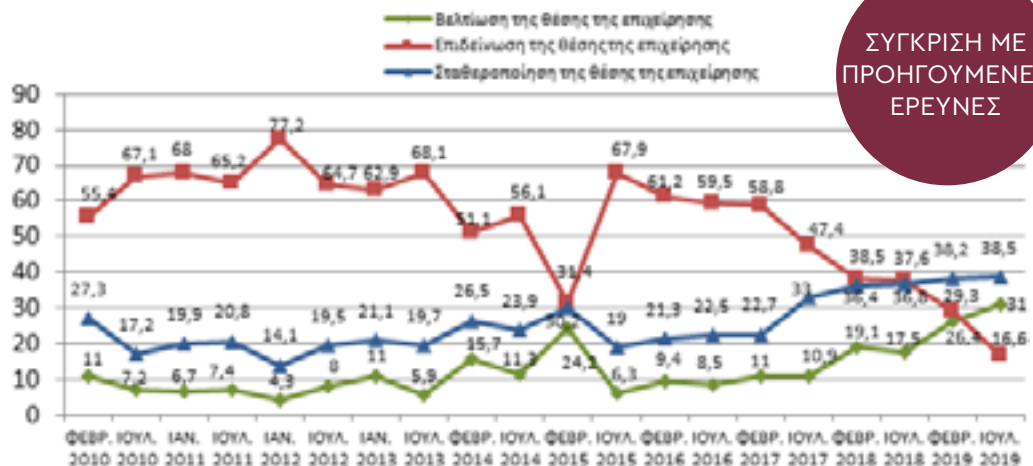
Κίνητρα & Εμπόδια

Περισσότερες από **7** στις **10** επιχειρήσεις θεωρούν ότι το μεγαλύτερο **εμπόδιο** για την ανάπτυξη τους είναι η **υψηλή φορολογία**

Οι **προσδοκίες** σχετικά με την πορεία των επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο καταγράφουν **ιστορικό υψηλό δεκαετίας**. Μάλιστα για πρώτη φορά στις έρευνες κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ τόσο ο γενικός δείκτης για την οικονομική κατάσταση το επόμενο εξάμηνο όσο και οι επιμέρους δείκτες προσδοκιών του κύκλου εργασιών, της ζήτησης, της ρευστότητας, των παραγγελιών και της απασχόλησης υπερτερούν των δεικτών επιδείνωσης.

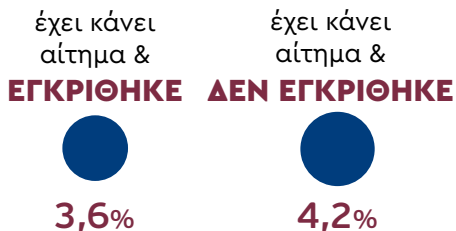
Επιχειρηματικό Περιβάλλον

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

ΜΙΚΡΗ ΕΠΙΒΡΑΔΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟ Α' ΕΞΑΜΗΝΟ ΤΟΥ 2019 ΜΕ ΥΨΗΛΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Τραπεζική Χρηματοδότηση

Ρευστότητα Επενδύσεις

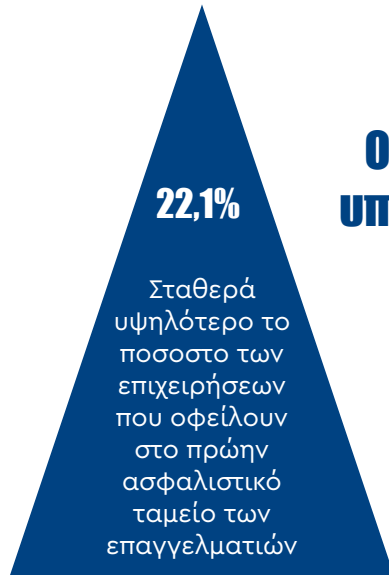
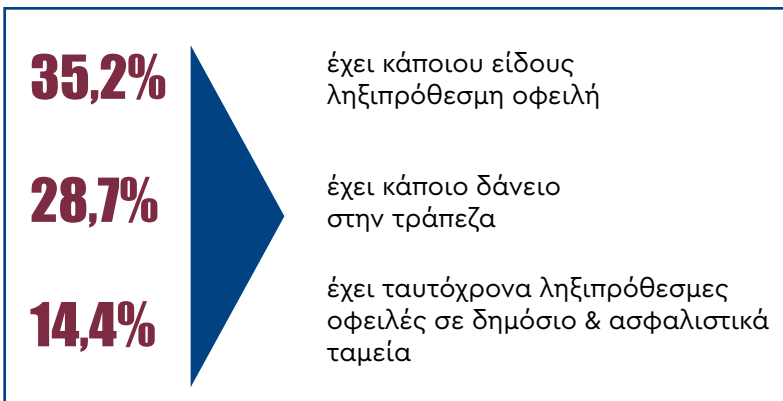
Συνεχίζεται η αποκλιμάκωση της ανεργίας καθώς οι επιχειρήσεις που προσέλαβαν προσωπικό είναι περισσότερες από εκείνες που απέλυσαν

Δείκτης απασχόλησης (προβλέψεις επόμενου εξαμήνου)

Το **38,5%** των μικρών και πολύ μικρών εργοδοτών απασχολούν προσωπικό με μερική απασχόληση.

Απασχόληση

Οικονομικές υποχρεώσεις

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Τίτλος: Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ - Ιούλιος 2019 - Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος στις μικρές επιχειρήσεις (0-49 άτομα προσωπικό οι οποίες αποτελούν το 99,6% των ελληνικών επιχειρήσεων)

Συντάκτες: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Εκδότης: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ημερομηνία Έκδοσης: Αύγουστος 2019

Επιτρέπεται η ανατύπωση, η αναπαραγωγή, η μετάφραση, η αντιγραφή, μερική ή ολική, η φωτοτύπηση, η φωτογράφιση, κλπ. του τρόπου έκθεσης της περιεχόμενης ύλης, όπως και η παρουσίαση και προβολή του από οποιοδήποτε οπτικοακουστικό και μαγνητικό μέσο με την προϋπόθεση ότι θα παρουσιάζονται ή θα αναφέρεται ο εκδότης και τα ονόματα των συντακτών του παρόντος εγχειριδίου.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης